

Π. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΕΡΙ

ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΛΙΝΟΥ
Πλατεία Αγίων Θεοδώρων
Νοέμβριος 1905

121545

Π. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΕΡΙ

ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΔΑΙΝΟΥ
Πλατεία Αγίων Θεοδώρων
Νοέμβριος 1903

ΕΙΔΑΙΟΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΔΑΙΝΟΥ
Πλατεία Αγίων Θεοδώρων
Νοέμβριος 1903
ΕΙΔΑΙΟΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΔΑΙΝΟΥ
Πλατεία Αγίων Θεοδώρων
Νοέμβριος 1903

121545

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

'Ἐν ᾧδη καθ' ἦν τὸ λεγόμενον Ἑλληνορρωμουνικὸν. ξύ-
τημα ἐτέθη ἐπὶ τοῦ διπλωματικοῦ τάπτος καὶ εἰσῆλθεν
εἰς τὴν διεθνῆ δικαιοδοσίαν, αἱ δὲ μεταξὺ τῶν δύο διαφε-
ρούμενών Κρατῶν σχέσεις περιῆλθον, ἐνεκεν αὐτοῦ, εἰς δέν
σπυμεῖον, πᾶσα πληροφορία συγβάλλουσα εἰς κατανόσιν
αὐτοῦ καὶ διευκρινίζουσα τὴν ἴστορικὴν ἀλήθειαν, τὰ γά-
λιστα συντελεῖ εἰς διαφώτισιν τῆς κοινῆς ἐν τε τῇ ἡμε-
νεπῇ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ γνώμης καὶ ἔξυπηρτεῖ τὰ ἔθνικὰ
συμφέροντα.

'Ἐκ τῆς σκέψεως ταύτης ὠρμόμενοι ἔθεωροίσαμεν λύσιτε-
λές νά φέρωμεν εἰς φῶς μελέτην περὶ Κουτσοβλάχων τοῦ
ἀειμνύστου πατρὸς ἡμῶν Παναγιώτου Ἀραβαντινοῦ, το-
σούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ τὸ ἔργον τοῦτο, προϊόν τοῦ καλάγου
συγγραφέως ἀσχοληθέντος καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ εἰς
ἴστορικὰς καὶ ἔθνολογικὰς ἔρευνας, ἵκανά δὲ φιλοπόνσαν-
τος ἔργα, ἀναγόμενα μὲν ίδια εἰς τὴν Ἡπειρον, ἀλλ' ὡς ἐκ
της συγγενοῦς καὶ συναφοῦς ὑλῆς στενὴν ἔχοντα σχέσιν
πρὸς τὰς ἴστορικὰς περιπτείας καὶ τῶν δύορων αὐτῇ Ἑλ-
ληνικῶν χωρῶν, δύναται εὐλόγως ν' ἀξιοῖ ποιάν τινα αὐ-
θεντείαν καὶ κύρος.

'Τὸ ἐκδιδόμενον ὑψόν ἡμῶν τοῦτο ἔργον ἀποτελεῖ μέρος
ὅλοκλήρου συγγραφῆς, πραγματευομένης περὶ τῆς Ἡ-
πείρου ὑπὸ ἴστορικήν, γεωγραφικήν καὶ ἔθνολογικήν ἐπο-
ψιν, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡριγραφὴ τῆς Ἡπείρου», συνταχθεί-
σης δὲ ἐπὶ τῇ βάσει διαγράμματος διαγωνισμοῦ προκηρυ-
χθέντος ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολο-

γικοῦ Συλλόγου καὶ ὑποδιηθείσης τὸ 1872 ὑπὸ τὴν κρίσιν
τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς. παρ' ἡς ἐκρίθη ἡξία εὐφυμοτάτης
μνείας, τυχοῦσα καὶ μέρους τοῦ βραβείου. Προώρως ἐπελ-
θὼν ὁ θάνατος τοῦ συγγραφέως παρεκάλυψε δυστυχῶς τὴν
ὑπ' αὐτοῦ συμπλήρωσιν τοῦ ὅλου αὐτοῦ ἔργου, οὕτινος
τὴν ἐκδοσιν προτιμέμενοι ταχέως νὰ ἐπιχειρήσωμεν ὑμεῖς,
ἀποσπῶμεν νῦν ἐκ τοῦ συνόλου τὸ περὶ Κουτσοβλάχων κε-
φάλαιον καὶ παραδίδομεν αὐτὸς εἰς τὴν δημοσιότητα.

Οὐδένα βεβαίως λανθάνει τὸ λίαν ἐπίκαιρον τοῦ θέματος,
ἄπερ ὁ συγγραφὲὺς ἐπραγματεύθη πρὸ τεσσαράκοντα περί-
που ἑτῶν. Καὶ ἐνῷ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου δὲν εἶχε τὸ περὶ
οὗ ὁ λόγος ζάτημα τὴν δξύτητα καὶ τὴν πολιτικὴν σημα-
σίαν, ἢν σήμερον προσέλαβεν, θὰ παραπορήσῃ ὁ ἀνα-
γνώστης μεθ' ὅπόσης δξυδερκείας ἀντελήθη οὗτος τοὺς
κινδύνους τοὺς ὑπολανθάνοντας ἐν ταῖς Ρωμουνικαῖς ἐνερ-
γείαις καὶ μεθ' ὅποιας ἐξηκριβωμένης μελέτης τῶν ιστο-
ρικῶν καὶ στατιστικῶν πηγῶν καὶ παραπορικότητος (ἢν
ἐπέτρεπον αὐτῷ ἡ γνῶσις τοῦ τόπου καὶ τῶν προσώπων
καὶ αἱ ποικίλαι αὐτοῦ ιστορικαὶ ἔρευναι), ἀνασκευάζει τὰ
σαθρὰ τῆς Ρωμουνικῆς προπαγάνδας ἐπιχειρήματα καὶ
καταρρίπτει τὰ ἔρεισματα, ἐφ' ὃν ἥθελοσεν αὐτὴν νὰ ὑπο-
στηρίξῃ τὸ οἰκοδύνυμα αὐτῆς.

Ἐκτὸς τῆς συμβολῆς, ἢν ἡ προκειμένη μονογραφία πα-
ρέχει εἰς τε τὴν ιστορικὴν τοῦ θέματος ἔρευναν καὶ τὴν
ἐθνολογικὴν αὐτοῦ μελέτην καὶ ἐκτίμησιν, πολλοῦ λόγου
ἄξιαι εἶνε, φρονοῦμεν, καὶ αἱ ἐν αὐτῇ στατιστικαὶ πληρο-
φορίαι, αἵτινες ἀντληθεῖσαι ἐξ ἀσφαλεστάτων ἐπισήμων πη-
γῶν καὶ ἐπιμελῶς παρὰ τοῦ συγγραφέως ἐπιτοπίως ἐξελεγ-
χθεῖσαι, εἶνε, τούλαχιστον διὰ τὴν Ἡπείρον καὶ τὰ ὅμορα
αὐτῇ τμῆματα τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς μέσης Ἀλβανίας.
αἱ ἀκριβέστεραι ἴσως τῶν ὑπαρχουσῶν. Καίτοι δὲ τὴν πρὸ^{την}
τεσσαρακονταετίας κατάστασιν παριστῶσαι, δύνανται οὐχ
ἴττον νὰ χρησιμεύσωσιν καὶ νῦν ὡς βάσις ὑπολογισμοῦ, δε-
δομένου ὅτος, ὅτι κατὰ τὸν ἐκτὸτε διαρρεύσαντα χρόνον
μείωσις μᾶλλον τοῦ Κουτσοβλάχικοῦ πληθυσμοῦ ἐπῆλθε, τὸ

μὲν ἐκ μεταναστεύσεων εἰς τὸ ἔξωτερον, τὸ δὲ ἐκ τῆς ἐντε-
λοῦς ἐξελληνίσεως κοινοτάτων τινῶν. Διὸ ὁρθῶς τὸ Η-
τοιαρχεῖον, ἐν τῷ τελευταίῳ αἰτοῦ πρὸς τὰς Δυνάμεις ὑπο-
μνήματι, ὑπελόγιζε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἐν Ἡπείρῳ, Ἀλβανίᾳ
καὶ Μακεδονίᾳ εἰς 100,000 ψυχάς. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Γερ-
μανὸς Weigand, καίτοι Ρωμουνικὴ ἐντολὴ καὶ δαπάνη
περιγράφει τὰς χώρας ταύτας περὶ τὸ 1890 καὶ πολλὰ καὶ
σοφά περὶ Ἀρρωμούνων γράψας, δὲν ἥδυνθην ν' ἀποκρύψῃ,
ὅτι ὁ ὄλικὸς αὐτῶν ἀριθμὸς ψόλις ἀνέρχεται εἰς 140,000.

Βραχεῖα ἀναδρομὴ εἰς τὴν ιστορίαν τῶν Ρωμουνικῶν
ἐνεργειῶν ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς
τῆς Ἡπείρου, Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας χώρας καὶ λε-
πτομερῆς ἐξέτασις τῶν ἔλατηρίων αὐτῶν καὶ τοῦ σκοποῦ,
θὰ συντελέσῃ μεγάλως πρὸς πληρεστέραν τοῦ θέματος δια-
φώτισιν. Διότι ἀπογυμνούμεναι αἱ ἐνέργειαι αὗται ἐκ τῶν
κατὰ συνθήκην προσχημάτων καὶ τῆς πατριωτικῆς ἀμφιέ-
σεως, μεθ' ἡς οἱ ἐργάται αὐτῶν τὰς περιέβαλλον ἐκάστοτε
καὶ τὰς περιβάλλουσι καὶ νῦν, παρουσιάζουσι πρὸ τῶν ὅμ-
ματων τοῦ ἀμερολήπτου παραπορτοῦ πᾶν ἀλλοῦ ἡ ἐργασίαν
τείνουσαν εἰς ἔθνικόν τι ἰδεῶδες, δηλονότι εἰς ἔθνικὴν ἀπο-
κατάστασιν ὄμαιμανος λαοῦ, ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰς ἱκανο-
ποίησιν ταπεινῶν ὄλικῶν συμφερόντων, τοῦτο δὲ εἰς πα-
ρασκευὴν τοῦ πολιτικοῦ ἐδάφους πρὸς ἀπωτέρας βλέψεις,
πάντη ἀλλοτρίας ταῖς τύχαις τῶν δῆθεν ἀδελφῶν τούτων
τῶν Ρωμούνων.

Αἱ πρῶται λοιπὸν Ρωμουνικαὶ ἀπόπειραι χρονολογοῦνται
ἀπὸ τοῦ ἔτους 1843, διόποτε ὁ ἐκ Κουτσοβλάχων Μακεδόνων
δόμῳ μενος, ἐν Βιέννη δὲ ἐγκατασταθεὶς ὡς ἴδιωτικὸς διδά-
σκαλος Μιχαὴλ Γεωργ. Μπογιατζῆς, ὑπὸ τὸ πρόσχημα θρη-
σκευτικῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ ὅμοφύλων
του, μετέφρασε καὶ ἐξέδοτο τὴν Καινὴν Διαθήκην Ρωμου-
νιστὶ καὶ Κουτσοβλάχιστι. Πνεῦμα μισελληνικὸν διέπινε τὸ
ἔργον τοῦτο τοῦ ἐκρωμουνισθέντος διδάσκαλου, ἀλλ' οἱ σκο-
ποὶ αὐτοῦ κατενοήθησαν ἐγκαίρως καὶ ἐναυάγησαν προ-
σκρούσαντες εἰς τὸν βαθὺν καὶ ἀνεξίτηλον ἔλληνισμὸν τῶν

πανταχοῦ Ἑλληνοβλάχων καὶ εἰς τὰν ὁξυδέραιαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ διαπρεπόντων φίλοπατρίδων τῆς ἐποχῆς ἑκείνης.

Αἱ ἑκ γιασελληνικῶν ἐνστίκτων ἐμπνεόμεναι παραπλήσιοι ἐνέργειαι αἴται ἔξικοιούθησαν καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους, μέχρι τῆς ἐπὶ Ἀλεξανδροῦ Κούζα ἐπελθούσης ἐν ταῖς παριστρίοις Ἡγεμονίαις πολιτικῆς μεταβολῆς. Ότε δὲ Κούζας ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὑγεμονικὸν ἀξίωμα, εἶχε πρὸ πολλοῦ ἐμπέσει εἰς τὰ Πιοντιφικὰ δίκτυα καὶ ὑποδούλωθείς εἰς τὰ πολυνάριθμα τότε ἐν τε ταῖς Ἡγεμονίαις καὶ ταῖς λοιπαῖς χώραις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας δργανα τῆς Ἰνσουτικῆς προπαγάνδας, (¹) προσεπάθησε νὰ ὑποθάλψῃ ἐν

(¹) Ἡ διασπορὴ τῶν ὁργάνων τῆς Δυτικῆς προπαγάνδας ἀνὴ τὰς χώρας ταύτας ὑπῆρξε συνέπεια τῆς πολιτικῆς τοῦ Ναπολέοντος III, θετις μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἀναζητῶν πανταχοῦ ἀντιπάλους τῆς ἐπεκτάσεως τῆς Ρωσσικῆς ἐπιφροής ἐν Ἀνατολῇ, ἐνόμισε προσαρμοζούμενην κάλλιστα εἰς τὸ σχέδιον αὐτοῦ τὴν ιδέαν τῆς ἀποσπάσεως τῶν κατοικούντων τὰς παραδουναβίους χώρας χριστιανῶν ἐκ τῆς Ρωσσικῆς ἐπιδράσεως διὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ αὐτῶν εἰς τὸ δόγμα τῆς Καθολικῆς θρησκείας. Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον ἀπόστολοις τῆς Δυτικῆς προπαγάνδας ἔξεπέμφθησαν εἰς τὴν Μακεδονίαν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πατρὸς Φαθεΐράλ, ὁ κανατικὸν Φραγκολεθαντίνου καὶ σφοδροῦ μισθληνος. Ἀλλὰ καὶ οἱ Τούρκοι τότε ἔξειγνωμοσύνης πρὸς τὸν Ναπολέοντα καὶ πρὸς ἔξασθησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπεστήριξαν καὶ ἐπροστέψαν τὴν πολιτικο—θρησκευτικὴν ταύτην ἀποστολήν, ἐπιτυχοῦσαν ἐν μέρει πρὸς τοὺς Βουλγάρους, δλόκληρα χωρία τῶν ὄποιων προσηλθον εἰς τὰ κκινά δόγματα, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν, δταν ἀνέλαβε τὸ κράτος ἡ Ρωσσικὴ ἐπιφροὴ παρ' αὐτοῖς. (Τὸ περὶ τούτου ἐκτενέστερον ἐν τῷ περισπουδάστῳ φυλλαδίῳ, σπερ τῷ 1903 ἐδημοσίευσεν ἡ δισκεκριμένη ἐπὶ πατέρει καὶ γλαυρότητι καλάμου δεσποινίς Υωάννα Στεφανόπολι, ὑπὸ τὸν τίτλον «Trente deux ans de propagande Roumaine en Macédoine» ὑπόθεν πολλὰ τῶν ἐν τοῖς προλεγομένοις τούτοις ἔργοντζόμεθα.)

ταῖς χώραις αὐτοῦ τὸν προσπλαντισμόν. Διὰ τοῦ μέσου τούτου, ἐπιτυγχάνοντος καὶ ἑκεῖ ὡς εἶχεν ἐν μέρει ἐπιτύχει πρὸ ἐπτὰ περίπου αιώνων παρὰ τοῖς Ἀλβανοῖς Μιρδίταις καὶ παρὰ τινὶ τῶν Βουλγάρων δλίγα ἔτη πρότερον, ἡλπισεν δτι θὰ ἀδύνατο νὰ προσοικειωθῇ τὰς συμπαθείας καὶ τὴν προστασίαν τῶν Καθολικῶν τῆς Εὐρώπης Κρατῶν. Καὶ αἱ γὲν ἀπόπειραι αὐτοῦ αἴται ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις προσέκρουσαν εἰς τὰ φίλοθόδοξα αἰσθῆματα τῶν Μολδοβλάχων, παρ' οἵς μεγίστην ἀσκεῖ ὅκμην ἐπιρροὴν δ ὁρθόδοξος Ἑλληνικὸς κλῆρος καὶ ή ἐν Κωνσταντινούπολι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἀλλ' αἱ πρὸς τὸν ἀνωτέρω πολιτικὸν σκοπὸν τάσεις τῶν περὶ τὸν Κούζαν οὐκέτι ἐπαύσαντο, καὶ ἐστράφησαν ἡδη πρὸς ἀλλινὸν διεύθυνσιν, ἥτοι πρὸς τοὺς δῆθεν Ρωμούνους τοὺς ἐγκατεσπαρμένους ἐκεῖθεν τοῦ Δουνάβεως. Συνεστάθη λοιπὸν τότε ἐν Βουκουρεστίῳ πολυμελὴς ἐπιτροπή, ἥτις ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τὸν ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις εἰσελασάντων Ἰνσουτικῶν ἐπεδίωκε δῆθεν τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐξάπλωσιν τῆς Ρωμουνικῆς σοφίας καὶ ἀποταθεῖσα διὰ πομπωδῶν ἐγκυκλίων πρὸς πάσας τὰς ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ καὶ δούλῃ Ἑλλάδι Ρωμουνικὰς δῆθεν κοινότητας, ὑπούλως ὑπεμίμηνσκεν αὐταῖς τὴν φυλετικὴν καταγωγὴν των καὶ παρενείρουσα τὴν δῆθεν δύοιστητα τῶν ἥθων, τὸ ὄμόρρυθμον τῆς γλώσσης καὶ τὸ φαντασιῶδες μέγα μέλλον τῶν Ρωμούνων, διηρέθιζεν αὐτοὺς κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἔθνοτος, ἐνῷ ἀφ' ἐτέρου ἐν τῷ κουπτῷ εἰργάζοντο τὰ δργανα αὐτῆς πρὸς ἐπίτευξιν ἀπωτέρων, ὡς εἰρηται, προσπλαντιστῶν σκοπῶν. Ως δργανον Ἰνσουτικὸν εὔτελες ἡ ἐπιτροπὴ αὐτῆς μετεχειρίσθη τότε τὸν ἐξ Ἀβδέλλας ἀρχιμανδρίτην Ἀμβρόσιον, τρίς ἐπισκεφθέντα ἐπὶ προσπλαντισμῷ τὰς Κουτσοβλαχικὰς κοινότητας Σαμαρίνας, Ἀβδέλλας καὶ Ηεριβολίου. Ἀλλ' οὐδὲν ἀδύνατο καὶ ὁ ἀπαταιῶν οὗτος νὰ κατορθώσῃ διὰ τῶν ὁδισυργιῶν καὶ τῶν παχυλῶν ὑποσχέσεών του, καίπερ δι' ἀφθόνου χρήματος ἐφοδιασμένος, τὸ μόνον δὲ κατόρθωμά του ὑπῆρξεν ἡ ἐκ τοῦ Περιβολίου καὶ τῆς Ἀβδέλλας ὑφαρπαγὴ δωδεκάδος παιδῶν ἀπέρων καὶ

άσημων οίκογενειῶν, οὓς ἐν πομπῇ ὥδη γινούνται εἰς Βουκουρέστιον.

Ἐτερον δργανον τῶν αὐτῶν σκοτίων σκοπῶν ἐνεφανίσθη κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον καὶ ὁ Ἰ. Κ. Μάξιμος (περὶ οὗ ἴδε ἐν τῷ κειμένῳ), δστις δαπάναις τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς, καλυπτομένης ὑπὸ τὰ ὄνδρα τῶν Κ. Δ. Τσόγκα καὶ Α. Κοσάκοβιτς, ἔχεδοτο τῷ 1862 Δακορρούμανικὴν Γραμματικὴν ρωμουνιστὶ καὶ ἀπλοελληνιστὶ συντεταγμένην, ἥν διένειμεν δωρεὰν τοῖς ἐντεῦθεν τοῦ Δουνάβεως δῆθεν Ρωμούνοις.

Ἄλλὰ καὶ τρίτος ὑπὸ τὴν αὐτὴν σημαίαν ἀγωνιστὴς παρουσιάσθη τότε, ὁ Γεώργιος Χατζῆ Σεργίου, ἐκ Τερνόβου, ἰδρυτὴς οὗτος αποδαστηρίου ἐν Μεγαρόδῳ. Καὶ αὐτὸς ὅμως ἵναγκάσθη ταχέως ν' ἀποχωρήσῃ τῆς παλαίστρας, διότι οἱ ἔλληνικάτοι Μεγαροβῖται καὶ Τερνοβῖται εἰς οὐδένα τῶν παιδῶν τῶν κοινοτήτων αὐτῶν ἐπέτρεψαν τὴν ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ τούτῳ φοίτησιν. Τέταρτος τέλος τυχοδιώκτης ἀπεστάλη ἐκ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Βουκουρέστιον ἐν ἔτει 1866 Στέφανός τις ἐξ Ἀδδέλλας, ὅπως διδάξῃ δωρεὰν τὴν Ρωμουνικὴν γλῶσσαν εἰς μίαν τῶν μνημονευθεισῶν ἀνωτέρῳ κοινοτήτων. Ἄλλ' ἐν οὐδεμιᾷ γενόμενος δεκτὸς, κατέφυγεν εἰς Γρεβενά, ἀνοίξας ἐκεῖ ἀθλιόν τι σχολεῖον τῶν Ρωμουνικῶν γραμμάτων κλεισθὲν καὶ τοῦτο μετ' ὅλιγον ἐλλείψει μαθητῶν.

Αἱ Ρωμουνικαὶ ἐνέργειαι ἠρχισαν ν' ἀποδαίνωσιν ἐπιμονάτεραι καὶ συστηματικάτεραι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1874 ἢ 1870 κυρίως. Ὁλίγον πρὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ Ρωμούνος δημοσιολόγος Κ. Μπολεντινιάνου, ἐπανελθὼν ἐκ Μακεδονίας, Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας, τὰς ὁποίας περιῆλθε πρὸς ἀναζήτησιν Ρωμουνικῶν σκιῶν, εἰς ἐκθεσιν αὐτοῦ περὶ τῶν ἀνακαλυφθέντων Ρωμούνων τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, ἀνεβίβαζε τὸν πληθυσμὸν αὐτῶν εἰς ἴκανα ἐκατομμύνοια, ἐφιστῶν τὴν προσοχὴν τῶν συμπολιτῶν του ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν τούτων, οἵτινες ἐν φερούσιν ταῖς τρισὶν ταύταις ἐπαρταῦσι καὶ ἐν ταῖς τρισὶν ταύταις ἐπαρ-

γίαις, στενάζουσιν ὑπὸ τὸν ζυγὸν μικρᾶς μειονότητος Ἐλλάνων, ἐκμεταλλεύοντας τὸν οὐρανὸν αὐτοὺς τῇ βούθείᾳ τῶν Τούρκων. — Αἱ παρατηρήσεις καὶ πληροφορίαι αὗται τοῦ Μπολεντινιάνου ἔκαμπαν νὰ ἐμφανισθῆ ἐπὶ τῆς προπαγανδιστικῆς σκηνῆς ὁ ἀπαισίου μηνὸς Ἀπόστολος Μαργαρίτης, "Ἐλλην μίσθιαρνος. Οὗτος παρέστησεν εἰς τὴν Ρωμουνικὴν Κυβέρνησιν τοὺς κανδύνους τοὺς ἀπειλούντας τοὺς Κουτσοβλάχους, διατελοῦντας ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν καὶ τὴν γοντείαν τοῦ Ἐλληνισμοῦ καὶ τὴν ἐπείγουσαν ἀνάγκην τῆς ἀποσπάσεως αὐτῶν ἐκ τῆς Ἐλληνικῆς ἐκπαίδεύσεως. Ἐπρότεινε δὲ τὴν ἰδρυσιν σχολείων Ρωμουνικῶν, δι' ὃν ἕθελον ἐπανέλθει οἱ Κουτσοβλάχοι εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτῶν γλῶσσαν καὶ πατρίδα.

Τοιούτῳ τρόπῳ δαπάναις τοῦ Ρωμουνικοῦ Βασιλείου ἰδρύθησαν τὰ Ρωμουνικὰ ἐν ταῖς, ὡς εἴρονται, ἐπαρχίαις σχολεῖα «ἐπὶ τῷ τέλει νὰ ἐξασφαλίσωσιν εἰς τοὺς Ρωμούνους τῆς Ὁθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας τὴν γλῶσσαν αὐτῶν καὶ τὴν ἔθνικότητα». "Ἐκτοτε καὶ κατὰ τὸν μετέπειτα χρόνον ἰδρύθη Λύκειον ἐμπορικὸν καὶ Γυμνάσιον ἐν Θεσσαλονίκῃ, δημοιον τοιοῦτο ἐν Μοναστηρίῳ καὶ ἐτερον ἐν Ιωαννίνοις σχολεῖον, ὅπερ ὅμως ταχέως ἐκλείσθη ἐλλείψει μαθητῶν. Εἰς τὰ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Μοναστηρίῳ ἐκπαιδευτήρια, μετασχηματισθέντα εἰς ἐμπορικὰς σχολάς, δὲν ἐφοίτων εἰμὶ πεντακοντάς περίπου ὑποτρόφων, στρατολογηθέντων ἐκτὸς τῶν πόλεων τούτων. Καὶ ἀλλαχοῦ τῶν ἐν Ἡπείρῳ καὶ ἐν Μακεδονίᾳ Ἐλληνοβλαχικῶν κοινοτήτων ἰδρύθησαν σχολεῖα, ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὸ ἐν μετά τὸ ἀλλο ἐξηφανίσθησαν οὐχὶ ἐλλείψει ὑποστηρίξεως χρηματικῆς, ἀλλ' ἐνεκεν ἀποστέρξεως τῶν ἴδιων κατοίκων, δι' οὓς ἕσαν ταῦτα προωρισμένα. Εἰς τὸ Μοναστηρίον, τὸ ἀνεγνωρισμένον κέντρον τῆς προπαγάνδας, 1500 Βλαχοπαϊδεῖς φοιτῶσιν εἰς τὰ Ἐλληνικά, Σερβικά καὶ Βουλγαρικά σχολεῖα, κατὰ τὴν ἐπίσημον τοῦ Ρωμουνικοῦ Υπουργείου τῆς Παιδείας δημολογίαν.

Λι πρῶται δαπάναι (1870) τοῦ Ρωμουνικοῦ προϋπολογισμοῦ ήσαν μικραί, ἀλλὰ μετά τινα ἔτη ή προπαγάνδα ἐλαττε γεγίστας διαστάσεις, ἀφειδῶς καὶ ἀνεξέλεγκτως δαπανῶσα. Κατὰ τὸ ἔτος 1895 δὲν ἐπήρκεσεν αὐτῇ ἡ μισθοφορά τοῦ 1899 — 1900, φέρεται δαπανηθὲν ποσὸν ἄνω τῶν 700,000 φρ.

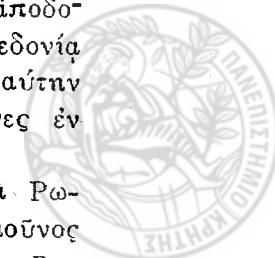
Ἐφθασεν δῆμος στιγμὴν, καθ' ἥν αἱ οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι εἰς ἄς περιῆλθεν ἡ Ρωμουνία ἐφερε τοὺς πολιτικοὺς αὐτῆς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ σκεψθῶσι περὶ τάξεως τινὸς ἐν τῷ προϋπολογισμῷ καὶ περὶ οἰκονομιῶν, τότε δὲ ἐδόθη αὐτοῖς ἀφορμὴ ἐρεύνης καὶ ἐξετάσεως τῶν κατὰ τὴν προπαγάνδαν.—Οἱ εὔσυνείδοτοι ἐπιθεωροῦται τῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἡπείρῳ ἵδρυθέντων ὡς εἰρηται σχολείων, ὑποβάλλοντες μισθοδοτικάς καταστάσεις ἔβεβαίουν, διτι ἐπεσκέψθησαν ὅλα τὰ σχολεῖα ταῦτα, ἀλλ' ἐξ ὅλων τῶν ἐπιθεωρηθέντων καὶ δι' ἀδρᾶς δαπάνης συντροφουμένων τούτων σχολείων τὰ δύο τρίτα ἥσαν ἐπὶ τοῦ χάρτου μόνον, λαμβανόντων οὐχ ἥττον δι' αὐτὰ πλήρεις τὰς ἀποδοχάς των τῶν πολυπληθῶν διδασκάλων. Ἐν Μακεδονίᾳ ἐπὶ 93 σχολείων 65 ἀνὴροι εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην τῶν εἰκονικῶν, αἱ ἀναλογίαι δὲ ἥσαν μείζονες ἐν Ἡπείρῳ καὶ Μακεδονίᾳ.

Οτι δὲ ἀνύπαρκτα καὶ εἰκονικὰ (fictives) ἥσαν τὰ Ρωμουνικὰ ταῦτα σχολεῖα, τὸ ὀμολόγησεν αὐτὸς ὁ Ρωμοῦνος Ὑπουργὸς τῆς παιδείας Haret, εἰπὼν ἐν τῇ πρὸς τὸν Βασιλέα Κάρολον ἐκθέσει του τῆς 15 Νοεμβρίου 1901 μεταξὺ ἀλλῶν, διτι «Πρὸ δέκα ἔτῶν τὰ σχολεῖα ταῦτα ὑφίστανται μόνον ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἐπὶ μεγάλῃ ζημίᾳ τῆς Ἐθνικῆς ὑποθέσεως, τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τοῦ Ρωμουνικοῦ γοντρού». Καὶ τίνα μὲν τούτων δὲν ἐλλειτούργουν, διότι οἱ διδάσκοντες οὐδέποτε ἐφρόντισαν νὰ λάβωσι τὴν ἀναγκαίαν ἀδειαν, ἀλλὰ δέ, διότι οὗτοι διέμενον εἰς πολλῶν ἥμερῶν ἀπὸ τῆς ἔδρας των ἀπόστασιν, ἔτερα διότι δὲν κατωρθώθη ποτὲ νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβῶς ἡ γεωγραφικὴ θέσις των, αἱ δὲ δι' αὐτὰ ὀρισμέναι δαπάναι ἐξηφανίζοντο

κατὰ μυστηριώδην τρόπον καὶ ὅλα τέλος διώτι δὲν εἶχον μαθηταὶ καταβάλλοντες διδακτρα. οὔτε δωρεὰν διδασκόμενοι, ἀλλ' ἴδιόρυθμος τις καὶ ἀγνωστος τέως δι' ὅλον τὸν κόσμον κατηγορία μαθητῶν πληρονομένων. — «Ἐχομεν πολλὰ σχολεῖα καὶ πολλοὺς διδασκάλους, λέγει ὁ Κ. Χάρετ ἐν τῇ ἐκθέσει του, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν μαθητὰς καὶ ἐνῷ πλαταῖο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν, ἡμεῖς πλέονομεν τὸν τῶν διδασκάλων. Τὸ ἔργον τῆς προπαγάνδας περιωρίσθη μόλις εἰς κέντρα τινὰ καὶ εἰς τὰς ἐνδεεῖς τάξεις, οὐδεμίαν ἐνασκούσης ἐπιφρονίαν ἐπὶ τῶν ἀπόρων καὶ πεφωτισμένων τάξεων. Διὰ τοῦτο δὲ τὰ λύκεια, τὰ γυμνάσια καὶ αἱ ἐμπορικαὶ ἥμεροι σχολαὶ ἔχουν μόνον μαθητὰς ὑποτρόφους, ἀνευ τῶν ὀποίων θὰ ἥσαν κεναί. Τὰ ἐν Μακεδονίᾳ σχολεῖα μας στεροῦνται ἐδραίας βάσεως, ὑποστηριζόμενα τεχνικῶς δι' ὑποτρόφων, λαμβανομένων εἰκεῖ καὶ ὡς ἐτυχεν».

Ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἐννοεῖ πᾶς τις κατὰ πόσον προνόηθη τὸ ἔργον τῆς προπαγάνδας ἐπὶ τῶν Ἑλληνοβλάχων καθ' ὅλην τὴν ύλην τοῦ 1901 χρονικὴν ταύτην περιοδον. Οποίας δὲ προόδους ἐπετέλεσεν ἔκτοτε μέχρι σήμερον, μετὰ τὴν ἐπὶ 2—3 περίπου ἐτη χαλάρωσιν αὐτοῦ, περὶ ἣς ἀνωτέρῳ ἐγένετο λόγος, αὐτὸς πάλιν ὁ Κ. Χάρετ ἀναγκάζεται μετὰ λύπης του νὰ τὸ δυολογήσῃ ἐν τῇ ἐκθέσει του. «Εἶνε δυστυχῶς ἀληθές, λέγει, διτι μετὰ τόσων ἐτῶν ἀγῶνας καὶ δαπάνας τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα δὲν εἶνε ἀνάλογα τῶν προσπαθειῶν καὶ τῶν θυσιῶν ἥμερον. Εἰργάσθημεν διὰ νὰ κάμωμεν τὸν Ρωμουνισμὸν διὰ τοὺς γὲν ἀντικείμενον ἐπιδείξεως (ostentation), δι' ἀλλους δὲ πηγὴν ὑλικῶν ὀφελειῶν.....»

Αλλὰ τίνα τὰ βαθύτερα αἴτια τῆς τοιαύτης πλήρους ἀποτυχίας; Ο Κ. Χάρετ οὔτε ἥδυνατο οὔτε ἐτόλμα νὰ τὰ δυολογήσῃ. «Αλλ' εἶνε ταῦτα τόσον ἀπλὰ, ὅσον καὶ κατάδηλα τοῖς πᾶσιν. — Οι Κουτσόβλαχοι εἶνε "Ἑλληνες. Ή

Ρωμουνική προπαγάνδα δὲν άπέτυχεν ἔνεκα τοῦ πλημμελούς ὄργανισμοῦ τῶν σχολείων της, οὔτε ἐκ τοῦ ποιοῦ τοῦ προσωπικοῦ τῶν διδασκόντων ἐν αὐτοῖς, οὔτε ἐκ τῶν λαϊκούσῶν χώραν κατοχόντεων. Ἀπέτυχε καὶ ἀπώλετο ἀνεπιστρεπτεὶ μὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, δτὶ οἱ Κοντσόβλαχοι δὲν θέλουσιν νὰ εἶνει Ρωμούνοι.

Τοιαύτη ἐν συντόμῳ ἡ ἐξέλιξις τῶν Ρωμουνικῶν προπαγανδιστικῶν ἐνεργειῶν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς χώραις τῆς Ἡπείρου καὶ Μακεδονίας. Ἐκ τῆς ἐρεύνης ταύτης δῆλον γίνεται, δτὶ οὐχὶ ἀμέσως ἐτέθη ὡς σκοπὸς αὐτῶν ἡ πρὸς ἀπότερα πολιτικὰ τέλη παρασκευὴ τοῦ ἑδάφους καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν Ἑλληνοβλαχικῶν πληθυσμῶν, ὅπως σήμερον ἀναφανδὸν τελεῖται. Ἄλλ' ἐν ἀρχῇ μὲν οἱ ἐργάται αὐτῶν, ὁρμόμενοι ἐκ μισελληνικῶν αἰσθημάτων καὶ παρασυρόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐν ταῖς παριστροίσις Ἅγεμονίας καὶ πρὸ τοῦ Κούζα σχηματισθέντος ἀνθελληνικοῦ ρεύματος, κατέβαλλον πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως μετοχετεύσωσι καὶ μεταδώσωσι τὸ οἰσθημα τοῦτο εἰς τοὺς ἐν ταῖς Ἑλλην. χώραις ὅμαίμονας, κατὰ δὲ τὸν μετέπειτα, ιδίως τὸν ἐπὶ Κούζα χρόνον, ἐσκέψθησαν νὰ χρησιμοποιήσωσι τὴν μετὰ τῶν Κουτσοβλάχων συγγένειαν πρὸς θρησκευτικοὺς προσπλιτιστικοὺς σκοπούς, ἀποβλέποντες εἰς ἀπότερα πολιτικὰ τέλη. Κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο στάδιον, δηλονότι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐθνοδημητικῆς δεκάδος τοῦ παρελθόντος αἰώνος, δτὲ ἥρξαντο συνταρασσόμεναι αἱ περὶ τὸν Δούναβιν ἡμιεανέξαρτοι οὐπόδευλοι τῇ Ὁθωμ. Αὐτοκρατορίᾳ ἐθνότητες καὶ ἐπικολούθησε ὁ Ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος καὶ ἡ κάθοδος τῶν Αὐτοριακῶν πρὸς τὴν Βοσνίαν καὶ Ἕρζεγοβίνην, δὲν ἐθράδυναν νὰ μορφωθῶσιν ἐν Ρωμουνίᾳ νέαι πολιτικαὶ ιδέαι καὶ βλέψεις, πηγάσασαι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς βαθείας ἀπογοπτεύσεως, ἥν ησθάνθησαν οἱ Ρωμοῦνοι μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Ἀγίου Στεφάνου, δι' ἣς ἐπὶ τῷ γλίσχρῳ ἀνταλλάγματι τῆς Δορδούστας προσηπόνθη ἡ Βασσαραβία τῇ Ρωσσίᾳ.— Ἐκτοτε τὰ βλέμματα αὐτῶν ἐστράφησαν πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν, ἡ Αὐτοριακὴ ἐπιρροὴ ἐκέρδισε παρ' αὐ-

τοῖς σπουδαιότατον ἐδαφοῖς, ἐγένοντα δὲ οὗτοι οἱ θερμότεροι τῶν Ἀρχούσιων πελάται. Ἡ τόσον τρωμεῖσα ἔνεκα τῆς προσαρτήσεως τῆς Βασσαραβίας ἔθνικὴ συνείδησις ἐστράφη πρὸς τοὺς πέραν τῶν Καρπαθίων, ὑπὸ τὴν Αὐτοριουγγαρίαν, ζῶντας συμπαγεῖς Ρωμουνικοὺς πληθυσμούς. Ἐπειδὴ δὲ η τῆς Βοσνίας κατάληψις ἐθεωροῦθη εὐλόγως ὑπὸ τῶν Ρωμοῦνων πολιτικῶν ὡς προανάρχοντα διαμελισμοῦ τῶν ἐν Εύρωπῃ Ὁθωμανικῶν κτήσεων, καὶ ὡς προλειαίνοντα τῇ Αὐτορίᾳ τὸ ἐδαφοῖς τῆς πρὸς τὸ Αίγαλον καθόδον, ἐνόμισαν οὗτοι πρόσφορον τὴν περίστασιν, προσεταιριζόμενον τοὺς μέλλοντας σκοποὺς καὶ τὰ σχέδια τῆς πολιτικῆς ταύτης καὶ διαθέτοντες εὐγενῶς πρὸς τοῦτο τοὺς ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ καὶ Ἡπείρῳ Κουτσοβλαχικοὺς πληθυσμούς, νὰ προσφέρωσιν αὐτοὺς ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ ὡς ἀντάλλαγμα τῶν ἐγγὺς ἀλυτρώτων δόμοφύλων αὐτῶν.

Ἐκτοτε αἱ Ρωμουνικαὶ ἐνέργειαι ἐσυστηματοποιήθησαν ἐτὶ μᾶλλον ἐπεκταθεῖσαι εἰς εὐρυτέραν κλίμακα. Ἄλλ' ὡς ἀνωτέρῳ ἐργοῦθη, ἐφθασε στιγμὴ καθ' ἥν εύσυνείδητοι καὶ πεφωτισμένοι πολιτικοὶ ἄνδρες ἐν Ρωμουνίᾳ κατεῖδον τὸ ἀτελεσθόροτον αὐτῶν καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (1901), καθ' ἥν διεγράφη ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τὸ διὰ τὴν προπαγάνδαν προωθισμένον ποσόν, ἔχαλαρωθησαν, ὡς ἥν ἐπόμενον καὶ σχεδόν ἐπαυσαν αὗται, σωφρονέστεραι δὲ σκέψεις ἐπεκράτησαν παρὰ τοῖς ἀρμοδίοις, αἱ πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Ἑλληνισμὸν διαθέσεις ἐξεδηλώθησαν φιλικώτεραι καὶ ὑπῆρξε στιγμὴ, καθ' ἥν ἡ συνέντευξις τῆς Ἀββαζίας καὶ ἡ κάθοδος τῶν Ρωμοῦνων φοιτητῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα παρέσχον τὸ ἐνδόσιμον νὰ πιστευθῇ, δτὶ οἱ Ρωμοῦνοι τέλεον ἀπορρήθησαν τὰς περὶ προσπλιτισμοῦ τῶν Ἑλληνοβλαχῶν ιδέας των καὶ δτὶ ἐγκάρδιοι σχέσεις ἐμελλον νὰ ἐδραιωθῶσι μεταξὺ τῶν δύο λαῶν, οἵτινες πολλὰ κοινὰ πολιτικὰ συμφέροντα ἔχουσι καὶ δύνανται νὰ ἔχωσιν. Ἄλλα τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα κατέδειξαν ἀτυχῶς, δτὶ ματαία ὑπῆρξεν ἡ ἐλπὶς αὐτη, διότι οὐχὶ πρὸ πολλοῦ ὀρμητικώτεραι ἐπανελήφθησαν αἱ ἐνέργειαι τῆς ἐπισήμου καὶ μὴ

Ρωμουνίας ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ προσπλυτισμοῦ, ἐκδηλώθεισαι ἐσχάτως ἐπὶ τὸ ἐπισημότερον διὰ τῆς παρὰ τῇ Πύλῃ αἰτίσεως τῆς Ρωμουνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν Κουτσοβλάχικῶν κοινοτάτων καὶ πρὸς αὐτοτελὴ τούτων ἐκπαιδευτικὴν καὶ θρησκευτικὴν συγκρότησιν..—Προφανῶς τὰς δυσμενεῖς ταύτας πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα βλέψεις καὶ τὰ διαδῆματα ταῦτα τῆς Ρωμουνίας ὑπηγόρευσεν ἢ νέα τροπή, ἢν ἔλαβον τὰ ἐν τοῖς Βαλκανίοις μετὰ τὴν ὁξύτητα τῶν Βουλγαρικῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἐνεργειῶν καὶ ἵδια μετὰ τὴν ἐν Μυρτζέγ συμφωνίαν. Διότι κατεῖδον οἱ ἐν Ρωμουνίᾳ, ὅτι διὰ τῶν ἀποφασισθεισῶν μεταρρυθμίσεων ἐν Μακεδονίᾳ, νέα παρασκευάζεται ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἶμου ζύμωσις καὶ δὲν ἀπέχει ἵσως πολὺ δ' χρόνος, καθ' ὃν θέλει ὁριστικῶς διαρρυθμισθῆ ἢ τύχη τῶν ἐν αὐτῇ οἰκούντων λαῶν, μεταξὺ τῶν δοπίων καὶ οἱ Κουτσοβλάχοι θὰ παίξωσι τὸν δι' αὐτοὺς προορισθέντα δόλον.

Τὸ ἀρχικὸν ἄρα ἐν προκειμένῳ πρόγραμμα τῆς Ρουμανικῆς πολιτικῆς μένει ἀναλλοίωτον καὶ τῷ ἀπλουστέρῳ δὲ κατάδηλον καθίσταται, ὅτι ἡ Ρωμουνία καλλιεργοῦσα παρὰ τοῖς Κουτσοβλάχοις τὴν νόθον ταύτην ἐθνικὴν ιδέαν, δὲν δρμάται βεβαίως ἐκ τάσεων καὶ σκοπῶν κατακτητικῶν πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ Ρωμουνικοῦ Κράτους εἰς τὰς ἐντεῦθεν τοῦ "Ιστρου χώρας, ἀφοῦ μάλιστα τόσον δυσμπέρδελητα παρεμβάλλονται μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν προσφιλῶν ἀδελφῶν γεωγραφικὰ καὶ ἐθνολογικὰ προσκόμματα, εἰσὶ δὲ ἄλλως τε σύντοι καὶ καθ' αὐτῷ ἀραιάς δυάδας καὶ οίονεὶ ὡς νησίδια ἐν μεσῷ εὐρείας θαλάσσης Ἑλληνικῶν ὡς τὸ πολὺ πληθυσμῶν ἐγκατεσπαρμένοι, ὥστε νὰ μὴ εἶνε κάνω λογικῶς ἐπιδιωκτέα καὶ ἡ δι' αὐτῶν συγκρότησις ιδίων καὶ αὐθυπάρκτων πολιτειακῶν ὀργανισμῶν.

Καὶ ἦδη ἡς ἔξετάσωμεν τίνας δικαιοῦνται νὰ τρέψωσι βιωτίους περὶ ἐπιτυχίας ἐλπίδας οἱ Ρωμοῦνοι ἐκ τῶν παρὰ τοῖς Ἑλληνοβλάχοις ἐνεργειῶν. Τὸ διτοι οὗτοι ἔλκουσι τὴν καταγωγὴν ἐκ τῶν παριστρίων Δακικῶν χωρῶν — καθ' ἓν ἀπόστρεψίζει καὶ δισυγγραφεῖς τῆς παρούσης μονογραφίας

γνώμην — κατ' οὐδὲν δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς ἐμπέδωσιν τῶν αἰτιώσεων, ἃς ἐπὶ τῶν ἡμετέρων Κουτσοβλάχων διετύπωσαν οἱ Ρωμοῦνοι. Διότι μόνη ἡ περίστασις τῆς κοινῆς καταγωγῆς δὲν ἀρκεῖ, ὡφ' ἃς συνθήκας καὶ ὅρους ἐθνολογικοὺς διατελοῦσι σῆμερον συντεταγμένοι οἱ διάφοροι λαοὶ καὶ τὰ Κράτη, νὰ δημιουργήσῃ τίτλους κατακτήσεων καὶ προσαρτήσεων. Σὺν τῇ κοινῇ καταγωγῇ προσαπαιτεῖται καὶ ἡ κοινότης τῆς γλώσσης, τῶν ἱθῶν καὶ ἐθίμων καὶ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, ἀλλὰ πρὸ πάντων κοινότης ἐθνικῶν αἰσθημάτων καὶ παραδόσεων καὶ ιδεωδῶν. Τρίστανται ἐν προκειμένῳ αἱ προϋποθέσεις αὗται καὶ αἱ συνθῆκαι; Ἀναντιρρήτως οὐχί, διότι καὶ ἡ ἐπιπολαιοτέρα ἐπισκόπησις τῶν δύο τούτων λαῶν, τῶν Ρωμοῦνων καὶ τῶν Κουτσοβλάχων τῆς σῆμερον, ἀρκεῖ νὰ καταδείξῃ τὸ μέγα χάσμα τὸ χωρίζον αὐτοὺς κατύ τε τὸ γλωσσικὸν ιδίωμα (¹) καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ γνωρίσματα τὰ διακρίνοντα δύο λαοὺς ἀπ' ἀλλήλων. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν πρὸς στιγμὴν ὑποτεθῇ, διότι ὑφίστανται μεταξὺ τῶν δύο τούτων λαῶν σημεῖα τίνα ἐπαφῆς λόγῳ τῆς κοινῆς καταγωγῆς, εἶνε δυνατὸν οἱ Ρωμοῦνοι νὰ ἔλπιζωσιν εἰς προσεταιρισμὸν λαοῦ, μεθ' οὗ οὐδὲν ἀπολύτως συνδέει αὐτοὺς ἐθνικὸν ιδεῶδες; Οἱ Ἰταλοὶ ἀποβλέποντες εἰς τοὺς δημάρκονας τῆς ἀλυτρώτου Ἰταλίας, τοῦ Τρεντίνου καὶ τῆς Τεργέστης, οἱ Γάλλοι εἰς τοὺς Ἄλσατοὺς καὶ τοὺς Λωρραινούς, αὐτοὶ οἱ Ρωμοῦνοι εἰς τοὺς ὑπὸ τὴν Αὔστριαν δημοφύλους τῶν, δικαιοῦνται ἵσως νὰ προσδοκῶσι μετά τίνος πιθανότητος τὴν πλήρωσιν τῶν πατριωτικῶν αὐτῶν πόθων, διότι ἀσθεστον ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν δημαρ-

(¹) Μολονότι καὶ αὐτὸς ὁ Κ. Λαζαρέφης ὄμηλῶν ἀλλοτε μὲ τὸν ἀνταποκριτὴν τοῦ «Χρόνου» Κ. Βελλιέ εἶπεν αὐτῷ, διτοι μεταξὺ τῆς Ρωμουνικῆς καὶ Κουτσοβλάχικῆς ὑπάρχει τόση διαφορὰ δοῃ μεταξὺ τῆς Γαλλικῆς καὶ τῆς Προσηγγιανῆς, δύναται τις μετ' αποδείξεων νὰ ὑποστηρίξῃ διτοι ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων γλωσσικῶν ιδιωμάτων καὶ ἡ ἀπόστασις εἶνε πολὺ μεγαλειτέρα.

νων ἐκείνων λαῶν διατηρεῖται τὸ ζώπυρον τῆς μεγάλης Ἰταλικῆς ἢ Γαλλικῆς ἢ Ρωμουνικῆς ιδέας. Ἀλλὰ τί δύνανται νὰ προσθοκάσιν οἱ Ρωμοῦνοι παρὰ τῶν Ἑλληνοβλάχων, αἵτινες ἀπομακριζόντες φυλετικῶς ἐκ μακρῶν αἰώνων καὶ ἔγκαταστάντες μονίμως ἢ ἔγκατασπαρέντες ἐν ταῖς Μακεδονικαῖς καὶ Ἡπειρωτικαῖς χώραις συνεξυμάθησαν δι' ἀδελφικῆς συμβιόσεως καὶ συνεταυτίσθησαν μετὰ τῶν Θαγενῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν, συμμετέσχον εἰς πάντα τὰ ἐν κοινῷ δουλείᾳ δεινοπαθήματα, ἡσθάνθησαν τοὺς αὐτοὺς πόθους, συνεβάλλοντο ὡς εἴπερ τις καὶ ἄλλος εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ συνηγωνίσθησαν τοὺς αὐτοὺς κοινοὺς κατὰ τῶν δυναστῶν ἀγῶνας, ἐν οἷς καὶ διέπρεψαν, εἰς ἐν δὲ καὶ μόνον ιδεῶδες ἀποβλέπουσιν νῦν τὴν κοινὴν αὐτῶν, ὡς Ἑλλήνων, ἑθνικὴν ἀποκατάστασιν; Ἐὰν δέ, ὡς εἶνε ἀναντίφροτον, ἢ θροσκεία εἶνε εἰς ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων δεσμῶν τῶν συνδεόντων τοὺς λαοὺς καὶ, σὺν τῇ ιδέᾳ τῆς πατρίδος, ὑπὸ τὴν ἀγίαν αὐτῆς σημαίαν συνεσφίχθησαν δείποτε οἱ δεσμοὶ οὗτοι καὶ προήχθησαν οἱ οὕτω συνδεδεμένοι λαοὶ ἐν τῇ ἑθνικῇ ιδέᾳ, ἀμφιβάλλομεν ἐὰν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπάρχωσι πολλὰ παραδείγματα λαῶν μετὰ τοσαύτης ἀφοσιώσεως καὶ θέρμης ἀφοσιωθέντων εἰς τὴν μητέρα Ἐκκλησίαν, ὡς οἱ Κουτσόβλαχοι, ἐν κοιναῖς μετὰ τῶν συνοικούντων αὐτοῖς Ἑλλήνων προσπαθείαις καὶ μετὰ τοσαύτης ἀγανακτίσεως ἀποκρούσαντες δείποτε πᾶσαν κατὰ τῶν πατροπαραδότων καὶ τῶν προνομιῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβουλῆν. — Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὰ ἐσχάτως ἐκβιασθέντα ὑπὲρ τῶν δῆθεν Ρωμουνικῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἡπειρῷ κοινοτήτων θροσκευτικὰ προνόμια ἀπόντησαν ἐν τῇ πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτῶν ἀποπείρᾳ σθεναρὰν ἀντίστασιν ἐκ μέρους αὐτῶν τούτων τῶν κοινοτήτων, στερρῶς ἔχομένων τῶν πατρίων, καθόσον μόνης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης γίνεται χρῆσις ἐν τοῖς ναοῖς αὐτῶν καὶ ὑπὸ ιερέων ἀνεγνωρισμένων ὑπὸ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας. Καὶ εἶνε τόσον ἔργοις μένη παρ' αὐτοῖς ἢ Ἑλληνικὴν

ιδέα καὶ τόσον ἴσχυρὰ ἢ Ἑλληνικὴ αὐτῶν συνείδησις, ὥστε οὐδέποτε ποιοῦνται διάκρισιν ἑαυτῶν καὶ τῶν συνοίκων Ἑλλήνων, ὅποιν δὲ λογίζονται τὸ νὰ καλέσῃ τις αὐτοὺς Ρωμούνους. Καὶ ἐκεῖ δὲ ὅπου μόνον ἀμιγεῖς Κουτσόβλαχοι πληθυσμὸι κατοικοῦσι, σκέπτονται καὶ οὗτοι καὶ δρῶσι καὶ αἰσθάνονται ὡς Ἑλληνες. Παράδειγμα τὸ Μέτσοβον, ἢ ἀκμάζουσα καὶ πολυπληθὴς αὕτη, ἀμιγὴς δέ, Ἑλληνοβλαχικὴ κοινότης, ὅπου ίδιως ἀφ' ἣς ἥρξα τὸ τὸ ἔργον τῆς Ρωμουνικῆς προπατρίας, οἵ διὰ πράξεων τελευταίας βουλάσεως διαθέτοντες μικρὰ ἢ μεγάλα ὑπὲρ ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἀγαθοεργῶν σκοπῶν ποσά, τονίζουσι μνημονεύοντες ὁπτῶς τὰ εὐεργετούμενα ταῦτα ιδρύματα, ὡς Ἑλληνικὰ σχολεῖα, καὶ ὡς Ἑλληνικὰ παρθεναγωγεῖα, καὶ ὡς Ἑλληνικὰ νοσοκομεῖα καὶ ὡς Ἑλληνικοὺς ναούς.

Ἐπὶ τοιούτου λοιπὸν ἀγροῦ, ἐμπεποτισμένου μέχρι τῶν βαθυτέρων αὐτοῦ στρωμάτων μὲν Ἑλληνικὰς ιδέας καὶ Ἑλληνικώτατα θροσκευτικά τε καὶ πολιτικὰ αἰσθῆματα, εἶνε δυνατὸν νὰ ἐργασθῇ ἀποτελεσματικῶς τὸ Ρωμουνικὸν ἄροτρον καὶ νὰ εύδοκιμήσῃ ὁ φιλθεὶς ὑπὸ τῆς Ρωμουνικῆς προπαγάνδας ἐξωτικὸς σπόρος; Καὶ πάντοτε μὲν ἢ ἐνέργεια αὐτῆς εὔρισκε σθεναρὰν παρὰ ταῖς Ἑλληνοβλαχικαῖς κοινότησιν ἀντίδρασιν ἢ δπου τυχὸν πύδοκίμει ἐν μέτρῳ τινὶ ὧφείλετο τοῦτο εἰς τὴν προσοικείωσιν εὔτελῶν τινῶν δητῶν καὶ εἰς τὴν διὰ τοῦ χρήματος διαφθορὰν ἀτόμων τινῶν ἐκ τῶν ἀπορωτέρων τάξεων, ἄτινα ὡς τὸ πολύ, λαμβάνοντα τὸ διδόμενον, ὑπηρέτουν καὶ τῷ Θεῷ καὶ τῷ Μαυρῷ. Ἄλλ' ἢ ἀντίδρασις αὕτη ἐξεδηλώθη καὶ ἐκδηλούται ἔτι μᾶλλον κραταιά, ἀφ' ἣς ἐγένοντο κατάδηλοι οἱ ὑπολανθάνοντες τῆς πολιτικῆς τῶν Ρωμούνων σκοποί, περὶ ὃν ἀνωτέρω.

Ἐλεύσεται δύμας ἡμέρα, καὶ δὲν εἶνε αὕτη μακράν, καθ' ἣν θὰ πεισθῶσιν οἱ Ρωμοῦνοι, δτι πρὸς κέντρα λακτίζουσι, δλόκληρον δὲ θὰ καταπέσῃ τότε τὸ ἐπὶ τῆς ἄμμου θεμελιώθεν οἰκοδόμημα αὐτῶν. Ἄλλ' εἰς τοῦτο θὰ συντελέσῃ ἡ

ένδελεχής καὶ πάνδημος ἐνέργεια τῶν τε ἐπισήμων καὶ
ἰδιωτικῶν ἐν Ἑλλάδι κύκλῳ, ἀγωνιζομένων παρὰ τὸ πλευ-
ρὸν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἑλληνικῶν τάτων τίν
τε ψυχὴν καὶ τὰ φρονήματα Ἑλληνοβλαχῶν τῆς Ἡπεί-
ρου καὶ Μακεδονίας κοινοτάτων.

Ἄλλὰ πρὸ παντὸς πρέπει ἡ ἐπίσημος Ἑλλὰς νὰ δεῖξῃ
εἰς τοὺς πληθυσμοὺς τούτους διὰ δραστηρίας καὶ ταχίστης
στρατιωτικῆς παρασκευῆς, διτ, δταν ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ
χρόνου, οἱ ὑπὸ τὸν ζυγὸν δμόφυλοι καὶ δμόφρονες θὰ εὔρω-
σιν αὐτὴν οἵαν τὴν προσδοκῶσιν, ίκανὴν δηλαδή, ἵνα
ἀντιμετωπίσῃ τοὺς παντοίους ἐν τῷ προσεχεῖ μέλλοντι
ἀνταγωνιστάς, ὃν μετὰ μυχίου πόνου βλέπουσι τὴν ἐπί-
ζηλον στρατιωτικὴν ὁργάνωσιν.

“Υἱοὶ Π. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ

—><—

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΕΡΙ

ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Οι πραγμάτευσινες περὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ, Θεσσαλίᾳ καὶ
Ἡπείρῳ ἀποικησάντων καὶ ἐγκατεστημένων Κουτσοβλάχων
ἐθνολόγοι διαφωνοῦσι περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν
φρονοῦσιν, διτ, ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς κατακτήσεως τῶν χωρῶν
τούτων (166—167 π. Χ.) ἀπεστάλησαν οὗτοι ἐκ τῆς χώρας
τοῦ Λατίου, ψηφίσματι τῆς Συγκλήτου, ἐν τῷ τίτλῳ πολι-
τικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀποικιῶν, τὸ μὲν πρὸς ὑποστήριξιν
τῆς κατακτήσεως, τὸ δὲ πρὸς ἐπαύξησιν τῶν δῆμοσίων προσό-
δων διὰ τῆς συστηματικῆς κτηνοτροφίας, εἰς τὴν πρωρίζοντο νὰ
ἐπιδιθῶσιν εἰς τὰς πλουσίας δρεινὰς νομάς, ὃν αἱ ρηθεῖσαι χῶ-
ραι ηύμοιρουν. “Ἐτεροὶ δὲ, τὴν διεξασίαν ταύτην ἀποκρούοντες,
παραδέχονται διτ, ἡ Βλαχικὴ αὐτῇ φυλὴ ἐγκατέστη εἰς τὰς μνη-
σίειςας Ἑλληνικὰς χώρας κατὰ διαφόρους χρονικὰς περισσός
ἀποσπασθεῖσα τὸ πρῶτον περὶ τὸν σ. αἰῶνα μ. Χ. ἐκ τῶν Δα-
κορωμούνων (¹) τῶν ἐν τῇ Ὁχθείᾳ (Ripensia) Δακίᾳ, τῇ πά-

(¹) Εἰς τὸν Δακορωμούνων πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἀπεδίδοντο κατὰ
τὴν μεσαιωνικὴν ἐποχὴν ἔθνικαὶ προσώνυμαὶ, οἷον Βλάχοι, Βαλάχοι,
Βλόχοι, Βλάστοι, Μπλάτσοι καὶ Ολάχοι. Ο ἐκρωμουνισθεὶς Μακε-

λαι «Κάτω Μυσία» καὶ νῦν Βουλγαρίᾳ, ὅπότε ἡ μεσόγειος (Mediterranea) Δακίᾳ, ἢ τοι ἡ Μελδοβλαχία καὶ Τρανσυλβανίᾳ, δαμασθεῖσαι κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν αὐτόσες ἐπιδραμόντων Ἀβάρων.

Συντασσόμεθα τῇ ἔθνογραφικῇ ταύτῃ γνωματεύσει στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν ἐπομένων σκέψεων, ἀποκλειστῶν τὴν παραδογὴν τῆς πρώτης, ως φρονοῦμεν.

Καὶ πρῶταν ἡγεύμεθα, ὅτι ἐὰν πράγματι ἐψήφιζετο ὑπὸ τῆς Συγκλήτου ἡ ἀποστολὴ τῶν Ρωμαίων τούτων ἀποίκων, τὸ ιστορικῆς ἀξίας γεγονός τόποτο ἦτο ἀπίθανον νὰ διαλάθῃ τὸν Πολύβιον, γράψαντα τὰ τῆς κατακτήσεως τῶν μυησθεισῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν ἐν λεπτολογίᾳ κατὰ τὸ 140 π. Χ. ως καὶ τὸν Τίτον Λύθιον, ὅστις ἀντιγράφας τὰ του Πολυβίους κατὰ τὸ 40 π. Χ. ιστόρησε καὶ τὰ εἰς τὸ μεταξὺ τοῦτο συμβάντα ἐν τῇ Ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ.

Δὲν εἶνε δὲ πιθανόν, ὅτι θ' ἀπέστελλεν ἡ Ρωμαϊκὴ Σύγκλη-

δῶν Κουτσόβλαχος I. K. Μάξιμος, θεωρήσας, φάίνεται, ἀναγκαῖον νὰ ἔξευγενίσῃ τὴν προσωνυμίαν Βλάχοι, ἀγωνίζεται διὰ συρῆν ἔθνολογικῶν θεωριῶν ἐν τῇ ὑπὸ αὐτοῦ ἐκδοθείσῃ τῷ 1862 «Μακεδονορωμουνικῇ Γραμματικῇ» νὰ πείσῃ ἑσυτὸν καὶ τοὺς ἀναγνώστας του, ὅτι Βλάχοι καὶ Ρωμαῖοι εἶνε ὄνόματα ἔνδει καὶ τοῦ αὐτοῦ «Ἐθνους», διότι οἱ Γερμανοὶ ἐκάλεσαν Βλάχους τοὺς Γαλάτας καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀπεδόθη εἰτο τοῖς Ρωμαίοις ως κατακτηταῖς τῶν Γαλατῶν! Ο δὲ ἡμέτερος Διονύσιος Φωτεινός, ὁ τὴν «Ιστορίαν τῆς Πάλαι Δακίας» τῷ 1819 ἐκδόντος (οὐδενὸς ἔως τότε Ρωμούνου μεριμνήσαντος ὑπὲρ τοιούτου ἔθνικοῦ καθήκοντος), ἐτυμολογεῖ τὴν λέξιν «Βλάχια» ἐκ τῆς β' ἀλια, σημαινούσης Σλαβωνιστὶ «μέρος κατωφερὲς» καὶ τῆς Δακτινικῆς λέξεως σ' κοι (ὑδωρ), ἐξ οὗ Βαλάκουα καὶ κατὰ παραφθορὰν Βαλάκια, Βαλάχια, Βλάχια. (Τόμ. Γ.' σελ. 2). Γνωστὸν δῆμως εἶνε, ὅτι παρὰ Ρωμαίοις villicus ἐκάλειτο ὁ ἀγρότης ωστὲ, ἐκεῖθεν ἐπήγασε τὸ ὄνομα Βλάχοι.

τος τοιούτους ἀποίκους πρὸς παγίωσιν τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ἐν τῇ Ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ, ἥτοι οὐ εἶνε γνωστόν, ὅτι αὐτῇ, ἀμα τῇ κατακτήσει τῆς Ἰλλυρίας, τῆς Ἡπείρου καὶ τῶν ὄμρων Ἑλληνικῶν χωρῶν, ἀπένειμεν αὐταῖς δημοκρατικὸν πολίτευμα ὑπὸ προέδρους ἦ δυνάστας ἐγγωρίσους ἀρωσιμένους αὐτῇ, τοῖς ὑπῆρχεν ὁ Ἡπειρώτης Χάροψ ὁ νεώτερος, δυναστεύσας ἀπὸ τοῦ 167 μέχρι τοῦ 146 π.Χ. Ἐχομεν δὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ γεωγράφου Σκάρμου τοῦ Χίου (90 π. Χ.), ὅτι ἐκ τῶν Ἰλλυρικῶν ἔθνῶν τὰ μὲν βασιλευόμενα, τὰ δὲ τυραννούμενα, τὰ δὲ αὐτόνυμα, διετέλουν τοιαῦτα μέχρι τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ.

Ἄλλα καὶ ὁ Στράβων, οὐτινος τὴν μαρτυρίαν ἐπεκαλέσθησάν τινες πρὸς ἀπόδειξιν τῆς τοιαύτης Ρωμαϊκῆς ἀποικήσεως ἐν Ἡπείρῳ, οὐδὲν περὶ τούτου ὡρισμένον ἀναφέρει ἐν τῇ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σωτηρίου ἔτους γεγραμμένῃ Γεωγραφίᾳ αὐτοῦ, διότι ἡ ἐν τῷ περὶ Ἡπείρου Κεφαλ. Ζ'. ἀπαντῶσα περίσδος «... Ἐπιστρατοπεδεύουσιν αὐτοῖς Ρωμαῖοι τοὺς οῖκους κατασταθέντες ὑπὸ αὐτῶν (τῶν Ἡπειρωτῶν) δυνάσται ... κλπ.» οὐδαμῶς μαρτυρεῖ, ὅτι ἐν ταῖς Ἡπειρωτικαῖς πόλεσιν ἀπωκίσθησαν Ρωμαῖοι, ἀλλ' ὅτι ἐστάθμευον στρατιωτικὰ στίφη τηροῦντα τὴν ὑποταγὴν καὶ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν, ως καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις κατεκτημέναις Ἑλληνικαῖς χώραις ὑπῆρχον τοιαῦτα, μὲ τὴν διαφορὰν μόνον, ὅτι ἐν Ἡπείρῳ μετὰ τὸν φοβερὸν δλεθρον, ὃν ὑπέστη αὕτη ἐκ τῆς βαρβαρότητος τοῦ Παύλου Αἰμιλίου, ἔμενον οἱ οῖκοι τῶν σφαγέντων καὶ αἰχμαλωτισθέντων Ἡπειρωτῶν ἡρειπωμένοι καὶ ἐχρησιμοποιοῦντο ως στρατιωτικὰ καταλύματα τῶν Ρωμαϊκῶν φρουρῶν.

Οὐδὲ φαίνεται πειστικὴ ἡ γνώμη, ὅτι ὁ σκοπὸς δι' ὃν δῆθεν ἀπεστάλησαν αἱ στρατιωτικαὶ αὗται Ρωμαῖαι ἀποικίαι ἦτο ἡ ἐκ τῶν Πινδίων δρέων ἐκδίωξις τῶν ἐκεῖσε ἀπομεινάντων ἀνυποτάκτων Ἡπειρωτῶν καὶ ἡ μόνιμος κατοχὴ αὐτῶν ὑπὸ τῶν ποιμενοθίων ἀποίκων Ρωμαίων πρὸς ἐκμετάλλευσιν

τῆς κτηνοτροφίας, διότι αἱ Πίνδαι δρεῖναι νομαὶ μόνον κατὰ τὸ θέρος εἰναι χρήσιμαι καὶ προσιται τοῖς ποιμενομένοις, αἱ δὲ τῆς δροσειρᾶς ταύτης κλιτύες, ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καθίστανται ἀπρόσιται ἐνεκα τοῦ δριμέος ψύχους καὶ τῶν παχυτάτων χιόνων, ὡφ' ὧν καλύπτονται, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ φθινοπώρου μέχρι τῆς λήξεως τοῦ ξαρος, τοῦθ' ὅπερ ἀναγκάζει καὶ τοὺς νῦν ἐνοίκους τῶν αὐτῶν ιδρυμένων κοινοτήτων, ἵνα μεταναστεύωσι καθ' ὅλην τὴν χρονικὴν ταύτην περίσσον.

'Εὰν δὲ πάλιν ὑποτεθῇ, διτὶ τοιούτος τις ἀποικίσμος ἐγένετο μετὰ τὴν μοναρχίαν τοῦ Αὐγούστου, οἱ σύγχρονοι καὶ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς, ὡς ὁ Πομπήιος Μέλας (30 μ. Χ.), ὁ Πλούταρχος (130), ὁ Κλαύδιος Αἰλιανὸς (130), ὁ Ἰευστῖνος (140), ὁ Ἀππιανὸς ὁ Ἀλεξανδρεὺς (150), ὁ Δίων ὁ Κάστος (210), ἀπίθανον εἶναι διτὶ θὰ παρήρχοντο ἐν σιγῇ βαθείᾳ τὸ σύχι ἀνάξιον λόγου ιστορικὸν τεῦτο συμβάν.

'Αλλ' ἐὰν ὄντως ἐπρόκειτο, περὶ πραγματικοῦ Ρωμαϊκοῦ ἀποικισμοῦ διατί οἱ ἔχοντοι τῶν ἀποίκων, καθ' ὃν λόγον συνετήρησαν ρωμαΐζουσαν τὴν διάλεκτον τῶν προγόνων αὐτῶν καὶ τοι συναδελφωθέντες πολιτικῶς τε καὶ κοινωνικῶς καὶ θρησκευτικῶς πρὸς τοὺς αὐτόχθονας "Ελληνας κατοίκους, δὲν συνετήρησαν καὶ τὴν χρῆσιν τῆς λατινικῆς γραφῆς; Θὰ τοι δὲ φυσικὸν καὶ εὔκολον νὰ ὀνυμάτῃ τοῦτο, ἀφ' οὗ ἡ λατινικὴ γλώσσα ἐπεκράτει ὡς ἐπίσημος πανταχοῦ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι Λέσοντος τοῦ Ἰσαύρου (716 — 741), ὥπότε καὶ οἱ ἀπὸ Ρωμαίων ἐξελληνισθέντες ἐγκατέλιπον σὺν τῇ γραφῇ καὶ τὴν διάλεκτον καὶ πᾶν Ρωμαϊκόν.

Δὲν διετήρησαν λοιπὸν τὴν λατινικήν, διότι δὲν ἦσαν Ρωμαῖοι οἱ πρόγονοι αὐτῶν, ἀλλὰ Δακορωμαῖοι, οἵτινες ἐπίσης καὶ ἐν τῇ κυρίᾳ αὐτῶν κοιτίᾳ ἀπώλεσαν τὴν γραφὴν τῆς προγονικῆς αὐτῶν γλώσσης, καθ' ὃν χρόνον ὑπεδούλωθησαν ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ τῶν Γότθων καὶ παρεισήγαγον, ἀντὶ τοῦ ἀπολεσθέντος ἀλφαβήτου αὐτῶν, τὸ Σλαυονικὸν ὀλ-

ρίζητον, ἤτοι τὸ τοῦ Κυριλλοῦ, ὃτε συνταχτισθήσαν τοῖς Βουλγάροις (870).

'Ἐπίστις δὲ καὶ τὸ ἔπειρον ὑπέρ τῆς πρώτης γνώμης ἐπιχειρηματική ἡ γλώσσα τῶν Κουτσελλάχων σφέντει πολλὰς ἀρχαῖς· Ἐλληνικὰς λέξεις, ὧν τὴν χρῆσιν ἀγνοοῦσιν οἱ περὶ αὐτοὺς "Ἐλληνες"⁽¹⁾, δὲν φαίνεται ἡμῖν πολὺν ισχυρὸν. διότι βούλει μὲν τῷ ἐντιτηνεῖται τὴν γράμματα τῶν Κουτσελλάχων, διάλεκτος "Ἐλληνικῶν λέξεων, ἀλλὰ ταύτας ἔχουσι κοινὰς μετὰ τῶν συνοίκων "Ἐλλήνων, παρ' ὧν σὺν τῷ χρόνῳ προσέλθουσιν αὐτάς, ὡς προσέλθουσιν καὶ πλεῖστα ἀρχαῖα "Ἐλληνικὰ ἔθιμα βαθμηθέοντας μετ' αὐτῶν συνδεθέντες καὶ οὕτως εἰπεῖν συνταχτισθέντες.

Τούτων διθέντων, ἐκθέτομεν νῦν τοὺς ιστορικοὺς λόγους, δι' οὓς κρίνεμεν δρθιστέραν τὴν γνώμην περὶ τῆς ἐκ τῶν Δακορωμαῖον καταγωγῆς τῶν ἡμετέρων Κουτσελλάχων.

Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 105 παντελῆ καταδάμασιν ὑπὸ τοῦ Τραϊανοῦ τῶν Γετῶν καὶ Δακῶν ⁽²⁾, ἐσπεύσεν δὲ κατακτητῆς οὗτος, ἵνα ἐν τῷ μέσῳ τῶν κατακτηθέντων ἐγκαταστήσῃ μέγαν ἀριθ-

⁽¹⁾ Τὸ ἐπιχειρηματικό τοῦτο δύνατοι τις ὀρθῶς νὰ ἐπικαλεσθῇ προκειμένου περὶ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐγκατέστησαν ἐν Ἡπείρῳ οἱ ἐν αὐτῇ εὑρισκόμενοι Ίουδαῖοι. Διότι ὄντως διέσωσαν οὗτοι ἀρχαῖς "Ἐλλην. λέξεις μὴ οὖσας ἐν χρήσει σήμερον παρὰ τοῖς "Ἐλληνιν "Ἡπειρώταις. Ονομάζουσι λόγου χάριν «σμέτλα» διτι οἱ λαοὶ τοῦ Ἡπειρῶται καλοῦσι «χιονίστρες» ἢ «νεροκόνιδες» (ζεπαγιάσματα), ἤτοι τὰ παρ' ἀρχαῖοις χεὶ μεθλα. Ἐξ οὐ τεκμαίρεται, διτι οὐγὶ κατὰ τὸν IE'. αἰῶνα ἐκ Νεαπόλεως ὄρμηθέντες ἥλθον οὗτοι εἰς "Ἡπειρον, ὡς τινες γνωματεύουσιν, ἀλλὰ πολλοὺς αἰῶνας πρότερον, ὥπότε ἡ "Ἐλλ. γλώσσα ἐν Ἡπείρῳ διέσφεζε πλήρη τὸν ἀρχαῖον αὐτῆς χρωκτῆσα.

⁽²⁾ Τοιούτην ἐντητηνεῖται τὴν γράμματα τῶν Καθηγητοῦ Γ. Παπαδοπούλου μονογραφίαν «Περὶ τοῦ ἐν Βλαχοῖς "Ἐλληνισμοῦ», δημοσιεύσαντας ἐν τῇ N. Πανδώρᾳ, Τεῦχ. 224—225 (1859.).

μὸν Ρωμαίων πολιτῶν γνησίων ἥ καὶ παρεισάκτων, τοῦτο μὲν πρὸς ἐνοίκησιν τῆς ἐρημωθείσης Δακίας, τοῦτο δὲ πρὸς παγίωσιν τῆς κατακτήσεως. Οἱ στρατιώταις οὗτοι ἀποικοί, Ρωμαῖοι κατηγέντες καὶ μονίμως ἐγκαταστάντες ἐκεῖσε, ἐξελατίνισαν μὲν τοὺς ἐναπομείναντας αὐτόχθονας ἐπιβαλόντες τὴν τε γῆλωσσαν αὐτῶν—βαθυτὸν εἰτα διαφθαρεῖσαν ἐκ τῆς ἀναμίξεως πρὸς τὴν ἑγγάριον—καὶ τοὺς νέμους καὶ τὸν πολιτισμόν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι σὺν τῷ χρόνῳ ἀφωμισθήσαν τοῖς θεσιν καὶ τῇ διαίτῃ τῶν κατακτηθέντων, ἐκ τοῦ τοιούτου δὲ φυράματος ἀπετελέσθη τὸ Δουκορωμασυνικὸν ἔθνος, εἰς ὃ ἀπὸ τῆς Γης ἐκατονταετηρίδος εἰσεγάρησεν δλήγω κατ' δλίγον καὶ ὁ Χριτιανισμὸς ἐκ τῆς παροχθίου Μυσίας μετοχετευθείς.⁽¹⁾ Ἀπὸ δὲ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Γότθων ἐπὶ Αὔρηλιανοῦ (274) οἱ Δακορωμαῖοι διαπεραιωθέντες εἰς τὴν Κάτω Μυσίαν⁽²⁾, κατέκτησαν πᾶσαν τὴν παρὰ τὸν Ἰστρὸν ἔκτασιν αὐτῆς, δι' ὃ καὶ Δακία Παροχθία ἐκλήθη αὕτη, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς Μεσογείου Δακίας⁽³⁾, ὑποδιηρημένης εἰς Μολδοβλαχίαν καὶ Ἀδελίαν ἥ

⁽¹⁾ Εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ Λ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου φέρονται συμπαρεδρεύοντες οἱ Ἐπίσκοποι τῶν Σκυθῶν, τῶν Γότθων καὶ ὁ τῶν Δάκων καὶ Βήσσων Ἐπίσκοπος Νικήτας (Τερτουλλιανός).

⁽²⁾"Ἄνω Μυσία ἐκκλητοῦ τότε ἡ νῦν ἐλευθέρα καὶ ὑπόδουλος Σερβία.

⁽³⁾ Ἀντιδοξοῦντες πρὸς τὸν ριθέντα κ. Γ. Παπαδόπουλον ἀποδεχόμεθα ἀδιστάκτως, ὅτι Δακία Μεσογείος ἦτο ἡ σημερινὴ Τρανσυλβανία καὶ Μολδοβλαχία καὶ οὐχὶ τὰ μεσογειότερα μέρη τῆς Κάτω Μυσίας τὰ μέχρι τοῦ Αἴμου, ὡς γνωματεύει ὁ Α. Trebon Laurian N. Ηανδ. τεῦχ. 225), διότι φρονοῦμεν, ὅτι οὐδέποτε θὰ συγκατείθετο ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα σὺν ταῖς τόσαις χώραις τῆς Βιζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἀποστερήσῃ τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἐπαρχίαν εἰς τὰ πρόθυρα σχεδὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κειμένην. Ἐπίσης ἀντιδοξοῦμεν πρὸς τὸν κ. Γ. Παπαδόπουλον καὶ περὶ τῆς ἐπὶ Αὔρηλιανοῦ ἔζοντάσεως τῶν ἐν τῇ, κατ' αὐτόν, Τραϊανὴ Δακίᾳ ἐγκατεστημένων Δακορωμούνων (αὐτόθι Σελ. 193).

Τρανσυλβανίαν. Τοῦτο δὲ ἔξαγομεν ἐκ τοῦ ψηφίου ματος τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, οἱ οὓτοις ἀναδεικνύει τὴν Ἐκκλησίαν τῆς πατριδὸς αὐτοῦ Λυχνίδον αὐτοκέρατον Ἀρχιεπισκοπὴν ὑπὸ τὸν τίτλον Απ. Ἰουστινιανή, καθηπέντε εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς καὶ τὰς πρὸς καιρούς συνεστήκυιας Ἐκκλησιαστικὰς ἀρχὰς τῆς Μεσογείου καὶ Παροχθίου ἡ ακίας.

Οἱ Δακορωμαῖοι οὗτοι τῆς Παροχθίου Δακίας, ἵπο τὴν προστασίαν τῶν Ρωμαϊκῶν καὶ Βιζαντινῶν λεγεώνων, κατώρθων μὲν νὰ συντηρῶσι τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν των αὐθυπαρξίαν ἀπέναντι τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιδρομῶν τῶν Γότθων, τῶν Οῦνων, τῶν Βανδάλων καὶ τῶν Γεπίδων, ἀλλ' εἰς λίαν στενόχωρον περιῆλθον θέσιν ὅπότε, περὶ τὰ μέσα τῆς εἰς. ἐκατονταετηρίδος, οἱ Ἀβαροί, σύμφυλοι τῶν Γότθων, ἐκδιώξαντες τούτους ἐκ τῆς Μολδοβλαχίας, συνέστησαν αὐτόθι ισχυρὸν βασίλειον καὶ ἐκεῖνοι εἰσέβαλον εἰς τὴν Μυσίαν καὶ μέχρι τῆς Θράκης ἐπεξέτεινον τὰς διῃώτεις αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν λοιπὸν ταύτην, ὅπως ἀπομακρυνθεῖσι τῶν ἀπηγμῶν τούτων νέων γειτόνων, χιλιάδες ἐκ τῶν τῆς Κάτω Μυσίας ποιμενούσιων Δακορωμούνων, παραλαβόντες τὰς σίκεγνειας καὶ τὰ πολυπληθῆ αὐτῶν ποίμνια, κατῆλθον πρὸς τὴν Θράκην, ἐκλέξαντες δὲ ὡς μέρος κατάλληλον διὰ τὰ ποίμνια τῶν καὶ ἀσφαλὲς δι' ἑαυτοὺς τὸν Αἴμον, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς κλιτύας καὶ τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ⁽¹⁾, ἐγκρίσει τῆς αὐτοκρατορίας, μεθ' ὃ περιοδικῶς καθ' ὅμαδας ἀποσπάμενοι μετώπη-

⁽¹⁾ Περὶ τῆς κατὰ τὸν Αἴμον ἐγκαταστάσεως Δα: ορωμούνων πληροφορούμεθα καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων, ἀτινα ὁ Χρονογράφος Θεοφάνης ἐκτίθησιν «Ο δὲ Κουμεντίολος (Στρατηγὸς τοῦ Αὐτοκράτορος »Μαυρικίου) ἐν ταῖς ὅλαις τοῦ Αἵμου κρυπτόμενος ἐξῆλθε σὺν τῷ Μαρτίνῳ καὶ καταλαβὼν τὸν Χαγγανόν (Βασιλέα τὸν Ἀβάρων) ἀνετο-

σαν εἰς τὰ δρεινὰ μέρη, τῆς τε Μακεδονίας, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Νέας καὶ Παλαιᾶς Ἡπείρου ώς καὶ εἰς τὴν Ροδόπην καὶ τὰ ἐνδότερα τῆς Ηθούλης. Εἰς τὴν αὐτόσε πὲ ἐγκατάστασιν αὐτῶν σύδεν παρενεβάλλετο πρόσκομμα, διότι ἔνεκεν τῶν ώς εἰρηται βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν λειψανάρια σύκησίη καὶ ἡμιερήμωσις ἐπεκράτει ἐν ταῖς γώραις ἐκείναις, ἢ δὲ αὐτοχροτορική κυρέργησις ἐθεωρεῖται συμφέρουσαν τὴν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ Βυζαντίου Κράτους διασπορὰν τῶν ὁμοδόξων τούτων ἀποίκων, οἵτινες καὶ μάχιμοι ἦσαν καὶ εἰς τὴν ἐπαύξησιν τῶν δημοσίων προσόδων συνετέλουν διὰ τῆς ἐνασκήσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ κτηγορεφικοῦ αὐτῶν ἐπαγγέλματος· ὑπὸ τούτων λοιπὸν τῶν ποιμενισθίων ἀποίκων κατελήφθησαν βαθμηδὲν καὶ αἱ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς Πίνδου κλιτύες, καταλληλόταται σύσαι πρὸς διατροφὴν καὶ πάχυνσιν τῶν θρεμμάτων, παραγκωνισθέντων τῶν ὀλίγων ἐκεῖσε ἐγχωρίων, οἵτινες ἀραιῶς κατέφουν καὶ ἔνέμοντο μὲ τὰ ποίμνια αὐτῶν τὰς δρεινὰς ἐκείνας νομάς.

Μετά τινα δὲ χρόνον, πρὸς κορύφωσιν τῶν δεινοπαθημάτων τῶν ἀτυχῶν τούτων Ἐλληνικῶν χωρῶν, ἐπῆλθε ἢ τῶν ἀπανθρώπων Βουλγάρων εἰσβολὴ, (667—685) ἡ κατακτητικὴ ἐκείνη λαλιαψή, τῆς τοσαύτας ἐπήνεγκεν εἰς τὸν τόπον κατα-

»μότατον, διὸ τὸ τὴν πληθὺν τῶν βαρβάρων περιεχόμενο τῇ Θράκῃ, «πρώτη φυλακὴ κατ' αὐτοῦ χωρεῖ καὶ ἡνὶ αὐτῷ μέγικ τῶν ἐπὶ χειρῶν »τὸ κατόρθωμα εἰ μὴ τύχῃ τινὶ παρεσφάλη τοῦ ἐπιγειρήματος· ἔνδες »γὰρ ζώου τὸν φόρτον διαστρέψαντος ἐταίρος τοῦ δεσπότου τοῦ ζώου »προσφωνεῖ τὸν φόρτον ἀνορθῶσαι τῇ πατρῷ φωνῇ «τόρνα, τόρνα, »φράτσε !» καὶ ὁ μὲν κύριος τοῦ ἡμιόνου τὴν φωνὴν οὐκ ἤσθετο, οἱ »δὲ λαοὶ (στρατός) ἀκούσαντες καὶ τοὺς πολεμίους ὑποστῆγοι αὐτοῖς »ύπονοήσαντες, εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, «τόρνα, τόρνα» μεγάλαις »φωναῖς ἀνακράζοντες» (Χρονογρ. Θεοφάνους, Βισιλεία Μαυρικίου, 571 μ. Χ.).

στροφάς^(*). Εἴς αὐτῶν ὅμως ἐλάχιστα. φάνεται. ὑπέρερον οἱ Κουτσούλαχοι, τὸ μὲν διὰ τὴν δρεινὴν αὐτῶν ἐνδιαιτήσιν καὶ τὸ μάχιμον αὐτῶν, τὸ δὲ διότι μεταξὺ τῶν Βουλγαρικῶν στροφῶν πολλάκις εὑρίσκοντο καὶ δμάδες τινές Δακορωματίων ἐνωθέντων μετ' ἑκαίνων, οἱ δὲ Κουτσούλαχοι συνεννούμενοι μετ' αὐτῶν συγχρήματον τοῖς ἐπιδρομεῦσιν εἰς τὰς δημόσεις τῶν αὐτοχθόνων καὶ συμμετείχον εἰς τὰς λεγλασίας αὐτῶν. Συνεπείᾳ δὲ τῆς Βουλγαρικῆς ισχύος καὶ προσδόου διστύπειας ἐξασθενοῦντος τοῦ Βυζαντίου Κράτους, οἱ τοπικαὶ διοικητικαὶ ἀρχαὶ ἐλαχίστην προσοχὴν ἔδιδον καὶ σύσταντα φόβον ἐνέπνεον εἰς τοὺς ἐνόπλως βιοῦντας Κουτσούλαχους μέχρι τοῦ Βουλγαροκτόνου Βασιλείου (1019). Ωδὲ καὶ διεπέλουν οὗτοι κατὰ τὸ πλεῖστον ἡμιανεξάρτητοι. Ἀλλ᾽ ἐνεκα τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων καὶ τῆς βαθείας αὐτῶν ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Ἀγατολικὴν· Εκκλησίαν, εἰς τὸ μεταξὺ τοῦτο καὶ τὰ Ἐλληνικὰ ἥμινα βαθμηδὸν ἐνεκολπώθησαν καὶ εἰς τὴν πτωχὴν αὐτῶν διάλεκτον παρεισήγαγον πλείστας θας ἐλληνικὰς λέξεις καὶ φράσεις.

Προτίνος δὲ τοῦ χρόνου καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς Βλαχικῆς ταύτης φυλῆς καὶ ὁ ἐκ τῆς κτηνοτροφίας πλοῦτος αὐτῆς ἔναινεν αὐξανόμενος, φυσικὴ δὲ τούτου συνέπεια ἦτο ν' ἀποβλέψωσι καὶ εἰς βίον ὄπωσον εὐμαρέστερον. Τινὲς λοιπὸν ἔξ αἰτῶν, ἀποθέμενοι διὰ παντὸς τὴν ποιμενικὴν ράβδον, ἔργαντο κατερχόμενοι εἰς τὰ πεδινὰ μέρη, ἔνθα οὐκ διλύγοι κατὰ τὴν πο-

(*) «Ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Ηωγωνάτου ἐν ἔτει 668 οἱ Βουλγάροι παρέλαβον τὴν Κάτω Μυσίαν καὶ κατ' ὀλίγον ἐπιθέμενοι Ρωμαϊκούς πολεμούμενοις ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἐξηγόλωθησαν ἔως Ἀγρίδος καὶ ἐκυρίευσαν αὐτῆς καὶ τῶν πέριξ αὐτῆς ἐπαρχιῶν» (Δοσιθέου Ιερομον. Δωδεκάθιδλος. Βιβλ. Ε. Κεφ. Κ. σελ. 505).

νηράν ἐκείνην ἐποχὴν κῶμαι καὶ χωρία ἐτέλουν ἐγκαταλελειμμένα καὶ ἀκατοίκητα, καὶ ἐγκαθιστάμενοι εἰς αὐτά. Τῶν νεσπαγῶν δὲ τούτων κοινοτήτων οἱ μὲν ἀρρενες ἔνοικοι ἐπεδίδοντο εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ εἰς διαφόρους τέχνας, αἱ δὲ γυναικες αὐτῶν εἰς τὴν πλοκὴν καὶ ὑφασιν μαλλίνων χειροτεχνημάτων, ἀτινα βαθυμηδὸν ἀπετέλεσαν δι' αὐτοὺς τὸ ἀντικείμενον εὑρυτάτης συστηματικῆς ἐμπορίας. Τοιαύτην ἀρχὴν ἔσχον ἐν μὲν τῇ Θεσσαλίᾳ αἱ κατὰ τὸ Ἀσπροπόταμον σχηματισθεῖσαι ἀξιολογοὶ κοινότητες καὶ τὸ Βλαχολείβαδον, ἐν δὲ τῇ Ἡπείρῳ τὸ Μέτσοβον, οἱ Καλαρρύται καὶ ἡ περιώνυμος Μοσχόπολις, καὶ ἐν τῇ ὁμόρῳ Μακεδονίᾳ ἡ Σίπτσικα, ἡ Νικολίτσα καὶ ἔτεροι τινες καταστραφέντες καὶ ἐκλιπόντες κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἐκατονταετηρίδα συνοικισμοί.

Εἰς τὰς πενιχρὰς ιστορικὰς ἀφηγήσεις, ἃς ἔχομεν περὶ τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης συμβάντων, οὐδαμοῦ ἀπηντήσαμεν τοὺς ἐπήλυδας τούτους καλουμένους ὑπὸ τὴν δινομασίαν «Βλάχοι». Ἀλλ᾽ ἀπὸ τούδε ὑπὸ τοιοῦτο ὄνομα εύρισκομεν αὐτοὺς ἐνίστε μνημονευμένους ἐν ταῖς ιστορικαῖς τοῦ Μεσαιώνος πηγαῖς, ἃς ἥδυνήθημεν νὰ συμβουλευθῶμεν.

Οὕτω παρὰ Νικήτα τοῦ Χωνιάτου μανθάνομεν, ὅτι περὶ τὸ 1187 «οἱ κατὰ τὸ ὅρος τὸν Αἴμον βάρβαροι, οἱ Μυστὶ πρότερον ὠνομάζοντο, νῦν δὲ Βλάχοι κικλήσκονται, ταῖς τοπικαῖς »δυσχερείαις πεποιθότες καὶ τοῖς φρουρίοις θρασυνόμενοι, ἢ »πλεῖστά τε (αὐτόσε) εἰσὶ καὶ ὅρθα κατ' ἀποτόμους κείμενα »πέτρας καὶ ἄλλοτε μὲν κατὰ Ρωμαίων ἐμεγαλούχησαν »(1089—1041), τότε δὲ πρόφασιν εύρηκότες (ὅ δὴ λέγεται »Πάτροκλον) τὴν τῶν οἰκείων θρεμμάτων ἀπαγωγὴν καὶ κάκωσιν ἔστων, εἰς ἀποστασίαν λαμπρὸν ἀνεσκίρτησαν· ἦσαν »δὲ οἱ τοῦ κακοῦ πρωτευργοὶ καὶ τὸ ἔθνος ὅλον ἀναπείσαντες, »Πέτρος καὶ Ἀσάν, ὄμογενες καὶ ταυτόσποροι. . .» (Χρο-

νικῷ περὶ Ἰσαακίου Ἀγγέλου (Βιβλ. Α'). Συνάγομεν ἄρα ἐκ τῆς μαρτυρίας ταύτης, ὅτι πολλῷ πρὸ τοῦ 1039 πολλοὶ πεμψέσθιοι Βλάχοι ὑπῆρχον ἐν τῇ μεσογείῳ Θράκῃ ισχυροί τε καὶ μάχιμοι καὶ ἵκανην βλάβην ἐπέφερον κατὰ τοῦ Κράτους κατὰ τὰς ἐπιδρομὰς καὶ τοὺς πολέμους τοῦ Δολιανοῦ, νέου Δυνάστου τῶν ἀναβλαστησάντων Βουλγάρων⁽¹⁾, ὡς ἐπίσης βεβαιούμενα καὶ ὅτι οἱ περὶ τὸν Αἴμον ἐγκατεστημένοι ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν δύο ρηθέντων ἀρχηγῶν καὶ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ αὐτῶν Ἰωάννου, πολλὰς καταστροφὰς προσέξενται εἰς τὰς αὐτόχθονας καὶ ἐμοδόξους λαοὺς ἐπὶ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου καὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (1185—1204), τοῦτο μὲν ὡς ἐκ τῶν ἀνικανότητος τῶν μηνησθέντων Αὐτοκρατόρων, τοῦτο δὲ ὡς ἐκ τῶν διαφόρων καὶ παντοίων ἔχθρων τῆς Βυζαντινῆς κυριαρχίας, σίτινες κατὰ τὴν πονηρὰν ἐποχὴν ἐκείνην ἐξ Ἀιατολῶν καὶ Δυσμῶν διηγεκῶς προσεΐσθαλλον τὴν Αὐτοκρατορίαν, ἢς ἐπὶ τέλους οἱ σταυροφόροι Σταυροφόροι τὸ πλεῖστον μέρος κατεβρόχθισαν.

Ο δὲ Ἰσπανὸς Ἐβραῖος περιηγητὴς τοῦ ΙΒ'. αἰῶνος Βενιαμίν ὁ ἐκ Τουδέλης, ὅστις περὶ τῶν ἡμετέρων Κουτσεβλάχων πραγματεύεται λέγει, ὅτι «εἰνε τὸ Ἐθνος οὐδὲ καλούμενον »τῶν «Βλάχων», σίτινες τρέχουσι δίκην δορκάδων καὶ κατέρχονται ἐκ τῶν δρέων, ὅπως διαπράττωσι κλοπὰς καὶ διαρπαγὰς ἀνὰ τὰς Ἑλληνικὰς χώρας, φέρουσι δὲ δνόματα ὡς τὰ »τῶν Ιουδαίων (!)» προσεπιλέγει, ὅτι «τοῖς εἰδὴ Βλάχων »ὑπάρχουν: οἱ τῆς Οὐγγροβλάχιας, οἱ τῆς Μακεδονίας καὶ οἱ τῆς Θεσσαλίας». Καὶ ἡ μὲν τρίτη αὐτὴ κατηγορία τῶν «Βλάχων

(¹) Διὰ τὴν ἀποστασίαν ταύτην οἱ ἐν τῇ Θράκῃ Βλάχοι ἐπικωρήθησαν δεόντως καταπολεμηθέντες ὑπὸ τοῦ ἀνδρείου Αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ τῷ 1045.

χων τῆς Θεσσαλίας» προήλθε προσήγως ἐκ τῆς πλάνης, εἰς τὴν περιέπεσεν ὁ συγγραφεύς, διστις ἐπισκεψθείς, ώς φαίνεται, τὴν Θεσσαλίαν ἐν ὥρᾳ χειμῶνος καὶ ὡδὸν τὴν πλαγὴν τῶν ἔκει παραχειμαζόντων παιμενούσιων Κουτσελλάχων, ἐπίστευσεν διτὶ ἀλεκτηρος τῇ Θεσσαλίᾳ ὑπὲ Βλάχων οἰκεῖται. Ἀλλὰ τὸ διτὶ ὡς ὁμοφύλους χαρακτηρίζει τοὺς τε τῆς Οὐργαριθλαχίας Βλάχους καὶ τοὺς τῆς Μακεδονίας κ.λ.π. ἐνσχύει τὴν περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτῶν ἡμετέραν δοξασίν.

Οἱ δὲ πολὺ πρὸ τῆς 13ης ἑκατονταετηρίδος ὑπῆρχον ἐν Ηράκλῃ Βλάχοι παιμενοί μεταξὺ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Αἴμου ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χρονογράφου Γεωργίου τοῦ Παχυμέρη, ἀναφέροντος πλυθὺν αὐτῶν ἐγκατεστημένων καὶ ἐνδιαιτωμένων μετὰ τῶν πελυπλήθων παιμνίων αὐτῶν εἰς τὰς πλευσίας νομάς, τὰς μεταξὺ Βυζαντίου καὶ Βυζίης, οὓς ἐπιφέρουσαν καὶ ὑπόπτους ὅντας, ἡγαγκάσθη βραδύτερον ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος ὁ πρεσβύτερος, τῷ 1282, νὰ ὑποχρεώσῃ ὅπως μεταποιηθῶσιν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, διότι ἐδείκνυον διάθεσιν νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν Βουλγάρων, τῶν παρασκευαζομένων ἦδη εἰς κατάκτησιν τῆς Θράκης. Καὶ ἐπραγματοποιήθη ὅντως ἐν μεγίστῃ αὐστηρότητι ἡ τῶν Βλάχων ἔκεινων διαπέρθμευσις; ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, ἐκλιπόντος τοῦ ἐκ Βουλγάρων κινδύνου, ἐδόθη αὐτοῖς ἄδεια τοῦ ἐπανακάμψαι εἰς Θράκην, ἵνα ἐκ τῆς κτηνοτροφίας τῶν προσπορίζηται ἀφθονώτερον τὰ τρέφιμα τῆς τῇ πολυάνθρωπος Βασιλεύουσα (Χρονικὰ Μιχ. Παλαιολόγου).

Ἐκ χρυσούλλου τοῦ νεωτέρου Ἀνδρόνικου, ἐκδοθέντος τῷ 1321 πρὸς ἐπικύρωσιν τῶν δικαίων καὶ προνομίων τῆς Μητροπόλεως τῶν Ἰωαννίνων, ήτις ἀπὸ τῆς ἀναδείξεως αὐτῆς (περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος) ἐκέκτητο μεταξὺ τῶν

αὐτοχθόνων ἀγροτῶν καὶ διαδέρμους τοιούτους Βλάχους καὶ λιαργούντας ἀπὸ πατρὸς εἰς γίον γάιας ἀνηκούστας εἰς τὴν ῥηθεῖσαν Μητρόπολιν, πληροῦσσας μεθι. ὅτι Βλάχοι δουλοπάροιοι ἢ, δούλοτεροιν εἰπεῖν, σίκαργενείσχι μῆροι, ὑπῆρχον διεσπαρμένοι εἰς τὰ μετόγεια τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου καὶ πρὸ τοῦ Νικηφόρου τοῦ Βοτανάτου, ἤτοι πρὸ τοῦ 1080 (Χρονογραφ. Ἡπείρου, Β'. σελ. 307). Ἀλλὰ καὶ διτὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἐνδιηγῶντος καὶ ἐν τῇ Ἀθωνίᾳ, τῇ γῆν ἐπαρχίᾳ Ἀσπροποτάμου, Ἀλβανοῖς τε καὶ Βούλγαροι καὶ Βλάχοι παιμενοίσι, ἐξ αὐτῶν δὲ πρὸ πολλοῦ γεωργικαὶ τινες σίκαργενειαι εἶχον ἐγκατασταθῆ ὡς ἀγρολήπται εἰς τὰ κτήματα τῆς περὶ τὸ 1040 ἀναδειχθείσης Ἐπισκοπῆς τῶν Σταγῶν, μαρτυρεῖται ἐκ τινος χρυσούλλου, ὅπερ ὁ αὐτὸς Ἀνδρόνικος ὁ νεώτερος ἐξέδωκε τῷ 1332 εἰς ἐπικύρωσιν τῶν προνομίων καὶ δικαίων τῆς Ἐπισκοπῆς ταύτης⁽¹⁾.

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἰω. Κατακούζινοῦ βλέπομεν, ὅτι Βλάχοι παιμενοίσι, Ἀλβανοῖς συμμεμιγμένοι, κατεῖχον τὴν Παραπίνδειον τὴν μεταξὺ Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου, φέροντες τὸ φυλετικὸν ὄνομα Μαλακάσιοι, Μπούσοι καὶ Μεσαράται καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς ἀποσθέσεως τῆς Ἀγγελωνύμου ὀνυματείας διετέλουν ἀνεξάρτητοι, ἀλλὰ διτε κατῆλθεν εἰς Θεσσαλίαν, εἰς πρεστάργησιν αὐτῆς, ὁ Ἀνδρόνικος (1333), οὗτοι, εἰς δέκα γιλιάδες ψυχῶν ἀνερχόμενοι, ἰδόντες διακινδυνεύουσαν τὴν ὑπαρξίαν αὐτῶν τε καὶ τῶν παιμνίων τῶν, ἐσπευσαν νὰ ὑποταχθῶσι τῇ Λευκορατορίᾳ ὡς καὶ οἱ λαίποι Θεσσαλοί. Ως δὲ ἐξάγεται ἐκ τοῦ

(1) Ἱδε ἔκθεσιν φιλολογ. Συλλόγου Κων]πόλεως, ἐκδεδομένην τῷ 1865. (σελ. 46) καὶ σιγύλλιον τοῦ Πατριάρχου Ἀντωνίου (σ.τόθι, σελ. 49.)

Χρονικού της Ἡπείρου σί απόγονοι τῶν ἐν λόγῳ Μαλαχασίων ἔπαιζον σύσιωδες πρέσσωπον ἀκολεύθως, ἐν τῇ ἐποχῇ τῶν Δεσποτῶν τῆς Ἡπείρου Θωμᾶ τοῦ Τυράννου καὶ Ἰωαννοῦ (1317—1403).

“Ὅτι δὲ Βλάχους λέγοντες οἱ περὶ τῶν συμβάντων τῶν χρόνων ἔκεινων γράψαντες, δὲν ἡννόουν ιδίαν τινὰ φυλήν, ἀλλὰ τὰς ἐγκατεστημένους ἐν τῇ Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ ὅμοσφυλον τῷ Βλάχων τῆς Δακίας, συνάγεται καὶ ἐκ τοῦ παρὰ τοῦ Χάρματος ιστορισμένου, ὅτι δὲ Σουλτάν Μουράτ «ἀποφασίσας νὰ ἐπιτελῇ (τῷ 1373) κατὰ τῶν Βλάχων τῶν παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ροδόπης πόλεων» διέταξε τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ Ἐβρενὸς «νὰ ἐπιπέσῃ ἐπὶ τὸν (Βούλγαρον) Δράγεσιν καὶ τὸν (Βλάχον) Βιγδανὸν» αὐτὸν δηλ. τοῦτον, ἐξ οὗ κατέπιν ή Μολδαβία ἐλήφθη Βογδανία.

Τὸ πῆρε δὲ ἐποχή, καθ' ἥν καὶ ἐπαρχία Ἐλληνικὴ ὀλόκληρος ἔλαβε τὸ δνομα Βλαχία. Αὕτη ἦν ἡ ἀρχαία Ἰστιαιώτις γάρα τῆς Θεσσαλίας καὶ οὐχὶ ἀπασα ἡ Θεσσαλία, ὡς τινες ιποφαίνονται^(*), καθὰ μανθάνομεν παρὰ Νικήτα τοῦ Χωνιάτου, ὅστις περὶ τὸ 1208 γράψας τὴν Ἰστορίαν αὐτοῦ, ἐν τῇ ἐκτραγωδήσει τοῦ διαμελισμοῦ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἀναφέρων τὴν ὑπὸ τοῦ Βονιφατίου καταληφθεῖσαν Θετταλικὴν γάραν, ἦτοι τὰς πεδιάδας τῆς Λαρίσσης, τὸν Ἀλμυρὸν κλπ.

(*) Τοῦτο τονίζει ιδίως ὡς μεγάλην τινὰ ἀνακάλυψιν ὁ μνησθεὶς I. K. Μάξιμος ἐν τῇ «Συντόμῳ ιδέᾳ τῆς Μακεδονορωμανικῆς Γραμματικῆς» αὐτοῦ (σελ. με' τοῦ προοιμίου). «Μεγάλην Βλαχίαν» ὄνομάζει τὴν Θεσσαλίαν καὶ ὁ προμηθεῖς Βενιαμίν ὁ ἐκ Τουδέλης, ἀλλ' οὗτος ἔδωκεν αὐτῇ τοῦτο τὸ δνομα ἐκ παρανόησεως τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ N. Χωνιάτου.

ἐπάγεται τὰ ἔξτις: «Ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ ἄλλος τις (ἄρπαξ) τὰ Θετταλίας κατέγων Μετέωρα, ἢ νῦν Μεγάλη. τ. «Βλαχία καὶ αἱ κικλήσκεται, τοπάρχης ἦν ἐκεῖ. . . » (Βαλδουνίνες ἢ Φλάνδρας.) Τὸ δνομα λατπὸν Βλαχία περὶ τὸν ΙΒον αἰῶνα καὶ οὐχὶ πρότερον ἐδεῦθη ὡς διακριτικὸν εἰς τὴν Ἰστιαιώτιδα καὶ διετερήθη μέχρι τῆς Τουρκοκρατίας^(*) ἢ προσωνυμία αὐτῇ, τῆς ἀλληλης Θεσσαλίας διακρινομένης διὰ τῶν αλγήσεων Θεσσαλιώτιδος, Πελασγιώτιδος, Φθιώτιδος καὶ Λοκρίδος (Νικηφόρος Γρηγορᾶς καὶ Γεωργ. Ἀκροπολίτης). Τὸ δὲ ἐπίθετον Μεγάλη, ὅπερ μόνος ὁ Χωνάτης ἀπειλητικόνευτεν, ἀπεδεῦθη πρὸς διάκρισιν τῆς Ἡπειρωτικῆς παραπινδίου γάρας, εἰς ἥν ἐπίστης ἦσαν ἐγκατεστημένοι Βλάχοι ποιμενοί, ἀλλ' ὅλιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν κατὰ τὴν ρήθεταιν ἐποχήν.

Δὲν γνωρίζουμεν ἐὰν οἱ Κουτσέβλαχοι κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Σέρβων, τῶν μπὸ τὸν Κράλην Στέφανο προσωρινῶς κατακτησάντων τὸ πλεῖστον τῆς Μακεδονίας, τὴν τε Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίαν (1346—1456), ὑπέστησαν ἦτονα τῶν θιαγενῶν δεινοπαθήματα καὶ δηλώσεις. Εἰκάζουμεν ὅμως, ὅτι μεγίστας ὑπέστησαν καὶ οὗτοι καταστροφάς, διέτι οἱ Σέρβοι δὲν ἔφειδον τὸ τῆς Βλαχικῆς φύλης ὡς οἱ Βούλγαροι ἐν ταῖς εἰσβολαῖς αὐτῶν.

(*) Εξάγομεν τοῦτο ἐκ τοῦ ἥδη μνημονευθέντος σιγυλλίου τοῦ Πατριάρχου Ἀντωνίου τοῦ 1393 (Ἐκθ. Φιλολ. Συλλ. Κωνσταντινουπόλεως, ἔνθ' ἀνωτέρω, σελ. 49). Ἐν δὲ τῷ «Χρονικῷ τῆς Ἡπείρου» συγγραφέντι ὑπὸ τῶν μοναχῶν Πρόκλου καὶ Κομνηνοῦ περὶ τὰ τέλη τῆς IE'. ἐκατοντακτηρίδος, ἀπαντῶμεν τὴν Ἰστιαιώτιδα, (ἥτοι τὴν νῦν Ἐκκλησιαστικὴν παροικίαν τῆς Ἐπισκοπῆς Σταγῶν) καλουμένην Βλαχίαν ἐν Ἐλλάδι, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς Δακίας.— Καὶ μέχρι τοῦδε δέ, ἐν τῇ Τουρκικῇ στρατιωτικῇ διακρίσει, «Βλάχοι» ἀποκαλεῖται τὸ τμῆμα τοῦτο.

Μέχρι της ἐποχῆς ἑκείνης φαίνεται, ὅτι οἱ παρ' ἡμῖν Βλάχοι, γηγενεῖς τὴν ἔνδιετεικήν αὐτῶν καταγωγήν, ἐκαλούντο Ρωμαῖοις, ἢ καὶ Ἀρρωμαῖοις⁽¹⁾, ἀλλ' οἱ συζύγουτες αὐτοῖς αὐτοχθόνες Ἐλλήνες, σύτινες ἐκδιονύσουν αὐτοὺς Βλάχους, ἐτροποπούνταν βαθμηρόν τὴν δυναμοσίαν αὐτῶν εἰς Κουτσοβλάχους, σίονει Δακορωμαούνους νενθευμένους τῇ γῆώστῃ; τοῖς θύεσι καὶ τῇ διαιτῇ (ἡμιθλάχους), εἴτα δὲ περιφρονητικῶς πως προσαπέδωκαν αὐτοῖς οἱ κάτοικοι τῶν πολεων καὶ τὴν προσωνυμίαν Πριτσοβλάχους⁽²⁾, τὰς ταῦν ωρισμένως εἰς μόνους τοὺς πειμανούτους Κουτσοβλάχους ἀποδίδεται⁽³⁾.

Σημειώτεον ἄδει, ὅτι τῶν ἡμετέρων Κουτσοβλάχων αισθητῶς διάφοροι εἰσιν οἱ λεγόμενοι Ἀρβανιτόβλαχοι (Καραγκούνιδες). Οὗτοι, ἐκ τῶν περὶ τὴν Στενήμαχον ἐγκαταστάντων Δακορωμαούνων ἀποσπαθέντες μετὰ τῶν ποιμανίων αὐτῶν, κατά τινα τοπικήν παράδοσιν, περὶ τὴν ΙΙ'. ἔκατονταετη-

⁽¹⁾ Παρὰ τῶν Σλαύων ἀνέντανεν ἐκαλούντο Τζεζάρ.

⁽²⁾ Τινὲς τῶν ὑποστηρίζοντων τὴν ἐκ Ρωμαίων καταγωγὴν τῶν Κουτσοβλάχων ἀποίκων ἐτυμολογοῦσι τὴν λέξιν ταύτην ἀπὸ τὸ Ἀμπρούτσιον, πόλεως Ιταλικῆς, ἀφ' οὗ δηθεν Φραγκούτην διε αὐτην κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Ἀλλ' οὐ κλησις αὐτην παρήχθη προδήλως ἐκ τῆς κοινῆς λέξεως «πριτσιά» (προιτήν), σημανούσης τὴν συνήθως ἐκ τῶν ἐνδυμάτων τῶν ποιμένων ἐκπεμπομένην ὁσμήν, ἔνεκαν τῆς διαρκοῦς συνδικετήσεως αὐτῶν μετὸ τῶν προβότων καὶ ἐκ τῆς ἀμελείας τοῦ γάλακτος καὶ κατασκευῆς τοῦ τυροῦ. Κατ' ἄλλους πάλιν ἡ λέξις γραπτία «Μπρουτσοβλάχοι» ἐκ τῆς βαρείας μαλλίνης κροκωτῆς γλαύκης, ἥν φέρουσι, «μπρούτσα» καλουμένης.

⁽³⁾ Η λέξις Βλάχος ἀπέκτητο τὸν τῷ γρόνῳ τὴν σημασίαν βοσκός, ποιμήν, καὶ ἐκ τούτου διεπλάσθησαν αἱ ἐν γρόσει παρὰ τοῖς ἀστοῖς παροιμίαι, «Βλάχος γεννειέται, τζουμάκας (ποιμενική ράβδος) πελεκείται.» — «Ἐφερε ὁ Βλάχος τὸ τυρί» — «Ἐμεῖς οἱ Βλάχοι, δπως λάχη» — «Βλάχος ἔτο βουνό, ημερ' ή θάλασσα» κ.λ.π. (ἴδε ἡμέτερον «Παροιμιαστήριον».)

ρίσι⁽⁴⁾!, προύχωροςαν πρὸς τὴν Πινδὸν ἀρσενικὰν καὶ ἐξελέξαντο πρὸς θερινὴν βίσσαν ποιμανίων τῶν τὰ ἕρη τῆς Πρεμετῆς, παραχωρᾶσα ὅντα τῆς Πινδού, ἵνα καίτιαι τὸ Κοστρέτοι καὶ ἡ Φράσαρη, κῶδαι τῆς Ἡπειρωτικῆς ταύτης ἐπαρχίας, ὡς ἐκ τῆς ἐπιμείνας τῶν δὲ μετὰ τῶν Ἀλβανῶν τῆς ἐπαρχίας τοῦ Αὐλῶνος καὶ τοῦ Μπερατίου καὶ ὡς ἐκ τῆς πελατείας, ἥν ἀκολούθως ἐκόντες ἀκοντες προστίνερχον πρὸς τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Πρεμετῆς ισχύοντας Τουρκαλβανούς, ὁμιλοῦσιν ἀπαντες, σὺν τῇ ιδίᾳ καὶ τὴν Ἀλβανικὴν διάλεκτον. Διετροφησαν δὲ οὗτοι μαλλήν ἀνθευτον τὴν τε Δακορωμαούνικὴν γλώσσαν καὶ τὰ ἡθη τῶν ποιμενοθίων προγόνων των, ὃν στερερῶς ἔχονται οὔτως, ώστε ἐκ τῆς μετὰ τῶν ἐγγωρίων Ἀλβανῶν καὶ Ἐλλήνων ἐπικοινωνίας καὶ συγκαλλαγῆς κατ' οὐδὲν ἐποιείσθησαν μέχρι τοῦδε, τὸν Χριστιανισμὸν δὲ πρεσβεύοντες μόνον τὸν τύπον αὐτοῦ τηροῦσι, σπανιώτατα δὲ εὑρίσκονται μεταξὺ αὐτῶν οἱ γηγενεῖς στοιχεῖα τινα γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως καὶ μόλις ἀπαξή, διε τοῦ ἔτους τινες ἐξ αὐτῶν κατορθώνουν νὰ ἐκκλησιάζωνται. Ἀλλὰ καὶ σεμνοτῆς βίου διακρίνει τοὺς Καραγκούνιδες⁽⁵⁾, ἐπιμελῶς δ' ἀποφεύγουσι τὰς ἐπιγαμίας πρὸς τοὺς ὁμοδόξους Ἐλληνας ἥ τι Αλβανούς

⁽⁴⁾ Τὰς περὶ Καραγκούνων καὶ τῆς καταγωγῆς κύτων γνώμας τοι π. I. M. (Διατριβὴ αὐτοῦ ἐν N. Πανδώρῳ, Τόμ. ΙΗ', τεύχοι 415) δὲν θεωροῦμεν δεόντως ἐρειδομένας, τὰ δὲ περὶ τοῦ γκρακτῆρος καὶ τοῦ βίου αὐτῶν συγχέει πρὸς τὰ τῶν Σχρυπποτούνων, διε καὶ μικρής πίστεως ἀξία θεωροῦμεν καὶ δια περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν Ἀκαρνανίᾳ διαβιούντων ποιμενοθίων ἐκ τῆς φυλῆς ταύτης ἀναφέρει, γνωστοῦ ὄντος, διε μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Αλῆ-Πασάτ ἐλάχισταις ἀπέμειναν ἐκεῖτε τοιούτοι.

⁽⁵⁾ Ἐκ τοῦ Τουρκ. καρά (μαύρον) καὶ τοῦ Ἀλβαν. γιούνα (ἐπενδύτης ή κάπα), διότι μαύρη εἶναι ἡ ἐριούσια γλαύκη, ἥν φέρουσιν.

καὶ πρὸς αὐτοὺς ἔτι τοὺς Κουτσοβλάχους^(*), φημίζονται δὲ ἐπὶ ἀνδρείᾳ καὶ γνωστὸν εἶνε, ὅτι πάλαι μὲν ἐξ αὐτῶν προῆλθον πλεῖστοι γενναῖοι ἀρματωλοί, κατὰ δὲ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ἐξ αὐτῶν κατηριζόντο πολλαὶ λῃστρικαὶ συμφορίαι, παρ' αὐτοῖς δὲ εὑρίσκει καὶ νῦν ἔτι συστηματικὴν περίθαλψιν ἡ λῃστεία.

(*) Γέρων σκουτέρης Καραγκούνης, ὃν ἡρώτησε περὶ τούτου, μὴ ἀπήντησεν, ὅτι ἐκ φιλοστοργίας δὲν δίδουσιν εἰς γάμον τὰς θυγατέρας των εἰς συζύγους κατοικοῦντας ἐν οἰκίαις, διότι ἀνατραφεῖσαι αῦται ἐν ὑπαίθρῳ εἶνε ἀδύνατον ν' ἀποφύγωσι τὴν ὄλεθρίαν ἐπίδρασιν τῆς μεταβολῆς τῆς διαίτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Διεξελθόντες ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸ ἱστορικὸν μέρος τοῦ θέματος ἡμῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀραιῶν ἱστορικῶν εἰδῆσεων, ἀς, ἐνῷ τόπῳ ζῶμεν, ἡδυνήθημεν νὰ συμβουλευθῶμεν, ἐρχόμεθα τὴν εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ βίου, τῆς διαίτης, τῶν τὴῶν καὶ τῶν ἐθνικῶν αἰσθημάτων τῶν ἡμετέρων Κουτσοβλάχων, ἵνα καταλήξωμεν εἴτα εἰς λεπτομερῆ στατιστικὴν περὶ αὐτῶν ἔρευναν.

Ἐκ τοῦ βίου, ὃν διάγουσι, διακρίνονται εἰς τρεῖς κατηγορίας, α) τοὺς μεταβατικοὺς καὶ φερεσίκους νομάδας, β) τοὺς μεταβατικοὺς μὲν ἐπίστης ποιμενούσις, ἀλλὰ καὶ κοινότητας σχηματίζοντας περιοδικῶς ἐγκαταλειπομένας καὶ γ) τοὺς μονίμους ἐνοίκους πόλεων, χωρίων ἢ ἐπαύλεων.

Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ἀνήκουσιν οἱ προμνησθέντες Ἀρβανιτόβλαχοι ἡ Καραγκούνιδες, οἵτινες κατὰ πατριὰς ἡ καθ' ὅμαδας ἐκ τεσσαράκοντα ἥ πλειστων σίκογενεῶν συγχευτούμενοι μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτῶν ὑπὸ τὴν ὁἰεύθυνσιν ἐνὸς τῶν ἐμπειροτέρων καὶ εὐπορωτέρων σίκογενειαρχῶν. φέροντες τὸν τίτλον σκουτέρη (διευθυντοῦ), κατὰ μὲν τὸ θέρος, μέχρι τοῦ 7]βρίου, συγδιαιτῶνται ἐν ὑπαίθρῳ ἐκμισθοῦντες τρυγμα νομῆς θερινῆς ἐν τῇ Πίνδῳ ἢ ταῖς διακλαδώσεσιν αὐτῆς, κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν τοῦ ἔτους συλλήβδην κατασκηνοῦσιν εἰς τὰς χειμερινὰς νομάς, ὡν ἐνμοιροῦσιν αἱ χῶραι τῆς Αβλωνίτιδος, τῆς Μολοπίας, τῆς Χαωνίας, τῆς Θεσπρωτίας καὶ Ἀμέρακλας, ἀδρῶς αὐτὰς μισθοῦντες παρὰ τοῦ Δημοσίου ἡ τῶν ιδιο-

κτητῶν. Μετὰ δὲ τὴν συγκέντρωσιν καὶ ἐκποιήσιν ὅλου τοῦ ἔτησίου προσίστος τῆς ποιμηνῆς, τὸ μετὰ τὴν ἀρχαιότερην τῶν μισθωμάτων καὶ τῶν πρὸς διατροφὴν καὶ φόρον τῶν προσθέτων καταδημέντων περίσσευμα διανέμεται μεταξὺ τῶν συνεταιρισθέντων ἀναλογῶς τοῦ ποσοῦ τῶν προσθέτων, ἀτινα κατὰ τὴν συγκρότησιν τῆς μετοχικῆς ὁμάδος προστίγματος. Τοιούτους δερεσίκους ποιμενούς διλιγίστους ἀπαντῶμεν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ, Σαρακατσάνους καλουμένους καταχρηστικῶς, διότι εἰ Σαρακατσάνοι ὄφιδονται ἐξ Ἑλλήνων καὶ αὐτόχθονα "Ἐλλήνες εἰσι" (¹). Ἀπόσπασμα τῶν Ἀρβανιτόθλα-

(¹) Ποιμένες φερέοικοι καὶ οὗτοι, ως οἱ Ἀρβανιτόθλαχοι δὲ διακιτώμενοι, λείψαντα εἰσὶ τῶν ἀρχαίων νομάδων Ἀκαρνάνων καὶ Ἡπειρωτῶν, ως καταδεικνύεται ἐκ τῶν ἑθνικῶν αὐτῶν χρακτηριστικῶν, τῆς γλωσσῆς δηλ. τῶν ἡθῶν καὶ τῆς φυσιογνωμίας αὐτῶν. Πλαράδοις διατηρεῖται, διτε τὸ ὄνομα αὐτῶν ἔλαχον ἐκ τῆς κάμης Σακαρέτοι τοῦ Βάλτου, ἐξ η̄ς οἱ προπάτορες αὐτῶν ἀποσπασθέντες ἐπεδόθησαν εἰς τὸν φερέοικον ποιμενικὸν βίον. 'Αλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ κλήσει ταύτη ὑφίσταται ἡ λέξις Κατσάνοι, οἵσως οἱ ἐν λόγῳ Σαρακατσάνοι ως γειτνιάζοντες τοῖς Κατσανοχωρίοις τῆς Ἡπείρου ἐκλήθησαν «Παρακατατσάνοι» ή «Καρακατσάνοι». Τούτων ὄμάδες τινὲς ἔγουσι τὰ ποιμνια αὐτῶν τὰ δρη τοῦ Ζαχορίου καὶ τοῦ Μαλακασίου κατὰ τὸ θέρος, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα κατέρχονται εἰς Θεσπρωτίαν καὶ Ἀμφιλοχίαν, τούτων δὲ συγγενεῖς καὶ σύμφυλοι εἰσιν οἱ ἐν Ἀκαρνανίᾳ φερέοικοι ποιμενόθιοι καὶ ἐκ τούτων οὐκ ὀλίγοι ἡνδραγάθησαν πρὸ τε τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, ως ἀρματωλοὶ καὶ ὀπλαρχηγοί, οἵοις ὁ Κατσαντώνης, ὁ Τσούγκας καὶ ἔτεροι. 'Η πρὸ τοὺς ἀστοὺς καὶ χωρικοὺς τῆς Ἡπείρου συμπεριφορὰ αὐτῶν εἶνε πάντοτε οἰκεία καὶ φιλική, τηροῦσι δὲ αὐστηρῶς τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα, σπεύδοντες, διποὺ ἐν ἐνδιαιτῶνται, νὰ προσέρχωνται εἰς τὸν Ναὸν τοῦ πλησιεστέρου χωρίου, καὶ μάλιστα αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ὄμάδας ἀπὸ πρωίκες τὰς Κυριακὰς διανύουσι μακρὰν πολλάκις πορείαν, αἰωρημένον φέρουσαι ἐπ' ὥμων τὸ λίκνον, ἐφ' οὐ τὸ βρέφος αὐτῶν ἀναπαύνται, ἵνα παραστῶσιν εἰς τὴν Λειτουργίαν. Τοιού-

χων ἔμεινεν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλκη-Πατᾶ εἰς τὰς ὁρινὰς νομάς τῆς Ἀκαρνανίας καὶ Εύρυτανίας, διατηρεῖσαν ἀπαρεγκλίτως τὰ πατριῶν τῆς, καὶ ἔθιμο.

Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν καταλεκτέον πάντας τοὺς κατοίκους τῶν Ἡπειρωτικῶν κωμῶν Σαμαρίνας, Περιβολίου, Ἀθέλλας, ως καὶ τοῦ Δέντσικου τῆς Κονίστρης κλπ.. οἵτινες κατ' ἔτος, ἐν ὥρισμένῃ ἡμέρᾳ, ἐγκαταλείποντες τὰ οἰκήματα αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν ἴερέων τινῶν καὶ γερόντων, κατεργονται πανοικεί, μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτῶν. κατὰ διαφόρους ὄμάδας, εἰς τὰς βοσκησίμους Θεσσαλικὰς πεδιάδας, ὅπου κατασκηνοῦσιν ἀπὸ τοῦ 8ηρίου μέχρι Μαΐου, ἔχοντες καὶ πληθὺν φορτηγῶν κτηγῶν δι' ὃν ἐκτελοῦσιν, αὐτοὶ κατὰ τὰ πλεῖσταν, τὴν διαμετακόμισιν τῶν Θεσσαλικῶν προστόντων εἰς διαφόρους διευθύνσεις. Παραπλήσιον πλάνητα ποιμενικὸν βίον διάγεισι καὶ τινες τῶν ἑνοίκων τοῦ Συρράκου καὶ τῶν Καλαρρυτῶν, μεταβαίνοντες συνήθως εἰς τὰς χειμερινὰς βοσκὰς τῆς Ἀμφιλοχίας, ως ἐπίσης καὶ οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ χωρία τοῦ Ἀσπροποτάμου τὰ κείμενα εἰς τὰς πρὸς τὴν Θεσσαλίαν κλιτύας τῆς Πίνδου, διαχειμάζοντες οὕτοι εἰς τὴν Θεσσαλίαν (¹). Εἰς τὴν

τους ὄντας ὑπῆρχάν τινες, ἐν οἷς καὶ ὁ Πουκεβίλ, τρυπίσαντες κάτοις μὲ τὸν Ἀρβανιτόθλαχον, ἐνῷ οὐδὲ λέξιν τῆς Κουτσοβλαχικῆς γνωσκουσι. 'Αλλ' οὐδὲν τὸ ἀπορον, διτε τόσον ἡπειρήθη ὁ εὐγενής Γκιάτης Πουκεβίλ, ἐφ' οὐ καὶ περὶ Ἀλβανῶν τῆς Ἡπείρου γράφων κατέταξεν ως τοιούτους τούς τε κατοίκους τῶν Ἑλληνικωτάτων Κουρέντων τῆς Ἡπείρου καὶ τοὺς ὄμόρους αὐτοῖς κατοίκους τῆς Πλαρχυθίας καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς Ηλλήνους!

(¹) 'Επίσης φερέοικον ποιμενικὸν βίον διέγουσι καὶ οἱ κυττάχοντες Ἡπειρῶται οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰς κώμας τῶν Τσουμέρκων Θεοδωριανά, Μελισσουργούς, Πράκμαντα καὶ Πεστκνιανά.

αὐτὴν δὲ κατηγορίαν ὑπάγονται καὶ οἱ Κουτσοβλαχοὶ ποιμένες τῆς Μακεδονίας φέροντες τὰ ποιμνια αὐτῶν εἰς τὰς νομάς τῆς Βερροίας, Καστορίας, Βιτωλίων καὶ Κορυτσᾶς. Καὶ οὕτω, ἔνεκα τῆς ποιμενικῆς ταύτης μετοικεσίας, πλεῖστα πεδινὰ μέρη τῆς Μακεδονίας, πᾶσα ἡ Θεσσαλική λεκάνη, καὶ ἡ παραλίος "Ηπειρος ἀπὸ" Αρτις μέχρι τοῦ Λάου καὶ πέραν αὐτοῦ, βρίθουσι ποιμνίων καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα καὶ πολλαχοῦ συναντῷ τις πυκνοὺς συνοικισμοὺς τῶν κατεσκηνωμένων Κουτσοβλαχικῶν σίκογενειῶν (¹).

Τὴν δὲ τρίτην κατηγορίαν ἀποτελοῦσιν οἱ κατὰ καιροὺς ἐγκαταλιπόντες τὸν πατρῷον ποιμενικὸν βίον, οἵτινες συμπήξαντες ιδίας μονίμους κοινότητας καὶ κώμας καὶ κωμοπόλεις συνοικίσαντες ἐποιεῖσθησαν βαθμηδὸν καὶ διὰ τῆς γεωργίας, τῶν τεχνῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου εἰς ἐπίζηλον βαθμὸν εὔπορίας καὶ προσδόου προηγγαγον αὐτάς.

Μετὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Κουτσοβλάχων εἰς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας τῆς Ἰλλυρικῆς Χερσονήσου, καθ' οὓς, ὡς εἰδομεν, συνέπραξαν οὗτοι ἐνίστε μετὰ τῶν Βουλγάρων ἐπιδρομέων κατὰ τῆς Βυζαντινῆς κυριαρχίας καὶ πρὸς τοὺς αὐτόχθονας "Ἑλληνας βλάβας τινὰς ἐπήγεγκον, καθ' ὅλους τοὺς ἔκτοτε διαφρεύσαντας αιῶνας, καὶ ιδίως ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως, διεβίωσαν ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ πρὸς τοὺς περιοίκους, πρὸς οὓς ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἔτι μᾶλλον προσῆγγιζον καὶ συνεταυτίζοντο, ισχυρὸν δὲ ἔχοντες τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα ὑπῆρξαν φείποτε πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐγκαρ-

(¹) Εἰς τὴν εὑρεῖαν Θεσσαλικὴν πεδιάδα παραχειμάζουσι κατὰ μυριάδας καὶ τὰ ποιμνια τῶν κτηνοτρόφων ὄρεινάν Γκέγκιδων.

δίως ἀρωσιωμένοι. Κατὰ δὲ τοὺς χαλεποὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, καθ' οὓς πάντες οἱ ὑπόδειλοι χριστιανοὶ πολλαχῶς κατεπιέζοντο, ἐκλιπούμενοι φυσικῶς πάστοις φυλετικῆς διακρίσεως, ἐπῆλθε πλήρης ἡ συναδέλφωσις καὶ συγχώνευσις αὐτῶν πρὸς τοὺς "Ἑλληνας καὶ ἔκτοτε ἐκ μόνης τῆς διαλέκτου διακρίνονται ἀπ' αὐτῶν, μεθ' ὃν τὸν τε βίον καὶ τὰ ἥθη καὶ φρονήματα κοινὰ ἔχουσι, σεμνύνονται δὲ "Ἑλληνας ἔχωτος ἀποκαλούντες. Οπότε δέ, μετὰ τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα τοῦ 1821, εἰς ὃν τοσοῦτον ἀδρῶς συνεισφέρον καὶ αἷμα καὶ ἡρωϊσμὸν καὶ χρῆμα καὶ νοῦν, ἀναδείξαντες ἀνδρας μαχημωτάτους, πολιτικοὺς συνετούς, λογίους ἐγκρίτους καὶ γενναίους χαρτογράφους χρήματος, ἰδρύθη τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος, πρὸς τοῦτο ὡς τὸν φάρον τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ἀγκυροβολίας ἀτενίζουσι μετὰ τῶν λοιπῶν ὑπόδειλων Ἑλλήνων. Οὐδὲ ἔχρειάσθη νὰ ἐνεργηθῇ παρ' αὐτοῖς προστηλυτισμός τις παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κλήρου, ὡς σκοπίμως ισχυρίζονται οἱ καλοθεληταὶ αὐτῶν Ρωμαῖοι, διότι ἡ ιστορία διδάσκει ἡμᾶς, διτὶ ὁ πολιτισμός, ἡ εὐγένεια καὶ αἱ ἀἱλαια Ἐθνικαὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀρεταὶ τὴν αὐτὴν πάντοτε ἥσκησαν ἐπιφροὴν ἐπὶ τῶν περιοίκων φυλῶν, ἀποτελοῦσι δὲ καθ' ἔχατάς ισχυροτάτην ἐλκτικὴν δύναμιν, οὐδαμῶς χρήζουσαν τῆς συμπράξεως τοῦ ιερατικοῦ προστηλυτισμοῦ πρὸς συγχώνευσιν τῶν συνείκων ἢ τῶν γειτόνων. Ἄφ' οὖν ἐξελλήνισε καὶ ὡς ἀποικος ἔτι τοὺς περιοίκους δὲ Ἑλληνισμὸς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, πῶς δὲν θὰ ἐπραγματοποίει οίκοι τὸ αὐτὸν ἐπὶ τῶν συνείκων; Εἰς ταύτην τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὴν δύναμιν ὀσείλεται καὶ τὸ μεναδικὸν ἐν τῇ Ἰστορίᾳ φαινόμενον τῆς ἀντοχῆς τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἀπέναντι τῶν τόσων ἐπιδρομῶν. Ἐπὶ μακρὰν σειρὰν αἰώνων ὀλοκλήρων πολυάριθμοι ἐπήργαντο ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ ἀλλεπάλληλοι οἱ βάρβαροι ἐπιδρομεῖς λαοὶ καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, εἴτε ἐπὶ χρόνον τινά, εἴτε καὶ μονίμως ἐγκαθίσταντο ἐν αὐταῖς ἀλλὰ ἀντὶ νὰ ἐπιβληθῶσιν εἰς τοὺς κατακτώμένους καὶ ἐκμηδενίσωσιν αὐτούς, μεταβάλλοντες τὸν ἐθνικὸν

χαρακτήρα τῆς χώρας. ἐξηγοῦντο, σύνως εἰπεῖν, καὶ μετεβάλλοντο αὐτοὶ οὗτοι σι κατακτηταί, ινα ἀπομείνῃ καὶ πάλιν ἀλλάζονται ἐν τῇ χώρᾳ καὶ γνήσιος ὁ Ἑλληνικὸς αὐτῆς χαρακτήρα. Ακριβῶς δὲ οὗτοι, καίτοι καθ' ὅλα συνταυτισθέντες τοῖς Ἑλλησιν, τὰ τε ἔθη ὅπλασθαι καὶ τὸ φρόνημα, οἱ τριμέτεροι Ἑλληνόθλαχοι, διετήρησαν εὐχὴν τὴν προγονικὴν διάλεκτον, ἀποδεικνύει προσθέτως, ὅτι οὐδεὶς ἐπ' αὐτῶν ἡρακίθη προστηλυτισμὸς ἦ πίεσις του Ἑλλην. Κλήρους κατὰ τοὺς χρόνους τῆς παντοδύναμίας αὐτοῦ ἐν Τουρκίᾳ. Καὶ ἐάν διετήρουν ἀλλὰς τε σι Κουτσόθλαχοι τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἐκ Δακορωμούνων καταγωγῆς αὐτῶν καὶ ἔστρεφον τυχὸν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τὸ βλέμμα πέραν του "Ιστρου, πρὸς τοὺς φιλοστόργους ἀδελφοὺς αὐτῶν, ἀφ' ὧν καὶ αἰώνων μακρῶν διέλευταις καὶ Κρατῶν ξένων καὶ δρέων καὶ ποταμῶν ἐπιπρόσθησις διαγωρίζει αὐτούς, θὰ ἔθλεπον καὶ ἐκείνους ποδηγετουμένους εἰς τὴν ὁδὸν τῆς προόδου καὶ τῆς ἀναπτύξεως παρ' αὐτῶν τούτων τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες, εἰσαγαγόντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ γράμματα, προπαρεσκεύασαν τὴν ἐθνικὴν τῶν Ρωμούνων ἀποκτάστασιν, δι' ἣν εὐεργεσίαν τόσην ἔξεδήλωσαν ἡμῖν οὗτοι κατόπιν εὐγνωμοσύνην, διὰ τῆς λυσσώδους καταδιώξεως παντὸς Ἑλληνικοῦ.

Ἐνωρὶς ἐπιδιθέντες σι Ἑλληνόθλαχοι εἰς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων τὴν ἐκμάθησιν, ἐπάμενον ἦτο νὰ εύδοκιμήσωσιν εἰς τὸ ἐμπορικὸν στάδιον, εἰς δὲ οἱ μονίμους κοινότητας συμπήξαντες ἐπεδόθησαν. Οὕτω εύρισκομεν τὰς κοινότητας ταύτας ἀνυψωμένας ἐκ περιτροπῆς εἰς ἐπίκηλον ἐμπορικὴν ἀκμὴν καὶ ἀπὸ δύο ἥρη ἐκατονταετηρίδων ἀπαντῶμεν εἰς τὰ κυριώτερα τότε ἐμπορικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης, εἰς τὴν Βιέννην, Βενετίαν, Μόσχαν καὶ πλουσίους ἐμπορικοὺς εἰκους Ἑλληνόθλαχων. Τοιαῦται ἀνθηραὶ κωμοπόλεις οὐπήρξαν τὸ Μέτσοβον, σι Καλαρ-

ρῦται, τὸ Βλαχοκλείσθαρον καὶ π. κατ' ἐξογήν τοῦ διάστημας Μασχόπολις, ἥτις διὰ τῆς γηγαντιαίας αὐτῆς ἐμπορικῆς προσόδου διεφιλονίκητε πὰ πρωτεῖν πρὸς τὴν ἐμπορικὴν πόλιν τῶν Ἱωαννίνων καὶ τὰ ἄλλα τῶν τότε χρόνων Ἑλληνικὰ ἐμπορικὰ κέντρα. Ἐννοεῖται δέ, διὸ ἐφ' ὅσον ἡ Ὀλικὴ τῶν κοινοτήτων τούτων εύημερία προσήγετο, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τὰ γράμματα ἐκαλλιεργοῦντο καὶ ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία ἀνεπτύσσετο διὰ τῆς ιδρύσεως σχολῶν Ἑλληνικῶν καὶ ἀνωτέρων ἐκπαιδευτηρίων. Εἰς τὴν τοιαύτην αὐτῶν πρόσδοτον συνετέλει καὶ ἡ κρατοῦσα μεταξὺ αὐτῶν ζηλευτὴ ἀρμονία καὶ ἡ σωφρων πάντοτε καὶ λελογισμένη τῶν προσύγοντων πολιτεία ἀπέναντι τῶν κρατούντων καὶ ἡ πρόνοια αὐτῶν, διόπειταν ἰσχυρὰς προστασίας κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς βίας καὶ αὐθαιρεσίας. Αἱ κοινότητες λ. χ. τῶν Καλαρρυτῶν καὶ του Συράκου, ἐγκαίρως ὑποβλήθεισαι ὑπὸ τὴν αἰγιδὰ τῆς Βαλιδέ-Σουλτάνας, ἡδυνήθησαν σὺ μόνον νὰ διαφύγωσι τὰς καταστροφάς, ἀς ὑφίσταντο οἱ περίσσοι, ἀλλὰ καὶ ν' ἀπολαύσων ἐπὶ μακρὰν χρονικὴν περίοδον εἰδους τινὸς ἡμιανεξαρτησίας καὶ ἀτελείας.

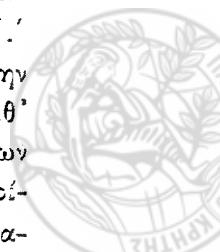
Ἡ πλήρης τῶν κοινοτήτων τούτων ἔξελλήνισις ἔξεδήλωνται ἀείποτε διὰ περιτράνων δειγμάτων.

Τὸ Μέτσοβον, σι Καλαρρύται, τὸ Κρούσσεον, τὸ Μεγάρεον πρόκεινται καὶ νῦν ἔτι ὡς τόσαι ὁχυραὶ του Ἑλληνικοῦ ἀκροπόλεις καὶ περιττὸς ἀπεβαίνει πᾶς περὶ αὐτῶν λόγος. Λίγε περὶ τῆς περιπύστου Μασχόπολεως, ἥς πρὸ διήρησης ἐκλιπούσης ἥδη καὶ ἀπ' αὐτοῦ σχεδὸν του Γεωγραφικοῦ χάρτου, δέον νὰ εἴπωμεν διήρηση τινά, διότι ἐσχάτως οἱ τῆς Ρωμουνικῆς προπαγάνδας ἐν τῇ διακρινούσῃ αὐτοὺς κακοπιστιά. προσεπάθησαν νὰ παραστήσωσιν αὐτὴν ὡς ἐμφοργθεῖσαν Ρωμουνικῶν αισθημάτων καὶ ιδρύσασαν δῆθεν Σχολεῖα τῶν Βλαχικῶν γραμμάτων. Ἡ πόλις αὐτη, ἥς ὁ συνοικισμὸς ἐγένετο περὶ τὸ 1330 παρὰ ποιμενικῆς Κουτσόθλαχικῆς πατριᾶς, κει-

μέντη, ἐν τῇ Νέᾳ Ἡπείρῳ, εἰς τὰς μετριμονίας κλιτύας τῆς καλουμένης Καμψά τ. Κιάρι: δροσειρᾶς καὶ ἐπὶ λεκανοπεδίου κειμένου ἐπὶ τῆς Οπάρας, τέσσαρας ὥρας πρὸς δύσμας τῆς Κορυτσᾶς, ἔφερε κατ' ἀρχὰς τὸ ὄνομα Βοσκόπολις, ἀλλ᾽ ἀκολούθως, ἀποχωρούντων βαθμηδὸν τῶν κατοίκων αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ποιμενικοῦ σταδίου ὅπως ἀγαλάβωσι τὸ ἐμπορικόν, μετωνομάσθη, Μοσχόπολις. Ἐπιδεύντες τὸ πρώτον εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν μαλλίνων ὑφασμάτων καὶ εἰς ἄλλας τέχνας, ἀκολούθως δὲ εἰς τὸ ἐμπόριον, προήγαγον βαθμηδὸν τὴν πόλιν αὐτῶν εἰς ἀκμὴν ἐπέηλον. Πολιτευθέντες δὲ ἐπιτηδείως πρὸς τὰς Ισχυρὰς Ἀλεανικὰς οἰκογενείας τῶν πέριξ χωρῶν καὶ προμηθευθέντες καὶ Σουλτανικὸν φιρμάνιον χορηγοῦν αὐτοῖς ἵδιόν τι πολίτευμα καὶ μεγάλα προνόμια, ὡς λ. χ. τὸ νὰ μὴ δύναται νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν τῇ πόλει αὐτῶν οὐδεὶς Μουσουλμᾶνος κλπ. κατέστησαν αὐτὴν τὸ μέγιστον τῶν ἐμπορικῶν κέντρων ἀπάσης τῆς Ἰλλυρικῆς Χερσονήσου. Ήερὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΙΙ. ἔκατονταετηρίδος εὑρίσκομεν τὴν Μοσχόπολιν κατοικουμένην ὑπὸ δωδεκακισχιλίων οἰκογενειῶν καὶ συνδεσμένην στενῶς μεθ' ὅλων τῶν μεγάλων ἐμπορικῶν ἀγορῶν τῆς Εύρωπης δι' ιδίων οἰκων ἐμπορικῶν, οὓς ἐν αὐταῖς εἶχεν ἐγκαταστήσει καὶ βρίθουσαν περικαλλῶν κτιρίων καὶ Ναῶν καὶ μεγάλων ἐργοστασίων. Καὶ τυπογραφεῖον ἔτι Ἀλληνικὸν ἀξιόλογον συνέστησαν περὶ τὸ 1735 διὰ συνεταιρισμοῦ σι φιλόμουσοι Μοσχοπολῖται, ὅπερ ὑφίστατο μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως κατὰ τὸ 1769, καὶ σχολὰς παντοῖας Ἀλληνικὰς δι' ἀδρῶν ἐράνων συνετήρουν. Ἰδρυσαν δὲ συνάμα καὶ μέγα Φροντιστήριον, ἐν εὐρείᾳ τρισρόφῳ οἰκοδομῇ ἐκ τεσσαράκοντα δωματίων καὶ αιθουσῶν διδασκαλείας λειτουργοῦν, ἐν ῥιζογόνων καθηγηταῖς ἐδίδασκον τὴν τε Ἀλληνικὴν καὶ Λατινικὴν Φιλολογίαν καὶ σειρὰν μαθημάτων Φιλοσοφικῶν καὶ Θεολογικῶν. Κατὰ δεκάδας δὲ ἀριθμοῦνται σι ὀλαδειγμέντες ἐκ Μοσχοπόλεως ἱερωμένοι λόγιοι καὶ συγγραφεῖς καὶ ἄλλοι ἀνδρες διαπρέψαντες ἐπὶ

παιδείᾳ. Ἀλλὰ καὶ ἔτε. πολλὰ ἔτη, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος των, ἐπανέκαμψαν εἰς αὐτὴν περὶ τὰς διακοσίας οἰκογενείας, ἵνα τὴν ἀνοικόδομή τους ἐξειπίων τῆς, πρώτη, καὶ τούτων φροντίς ὑπῆρξε, ἵνα συστήσωσιν Ἐλληνικὴν σχολήν, ὅπερ καὶ κατώρθωσαν τῇ συνέδρομῃ τοῦ Βαρώνου Σίνα καὶ ἀλλων πλουσίων ἐν Εύρωπῃ Μοσχοπολιτῶν.

Τοιαύτην λοιπὸν ὑπάρξασαν τὴν Μοσχόπολιν, μίαν δηλαδὴ τῶν πρώτων ἐστιῶν τῶν Ἐλληνικῶν γραμμάτων κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τῆς δουλείας, ἐποιησαν οἱ Ρωμαῖοι νὰ παραστήσωσιν ὡς διανοθεῖσαν τὴν ἀνεγμένην νὰ ἰδευθῇ ἐν αὐτῷ σχολεῖον Βλαχικόν!

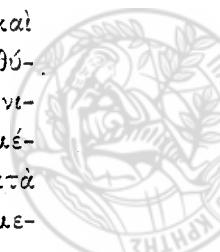
Εἴπομεν τῇδε πόσον ἀριστιωμένοι εἰσὶν οἱ Ἐλληνικλαχοὶ πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ πόσον ισχυρῶς ἐρρίζωμένον εἴνε παρ' αὐτοῖς τὸ θρησκευτικὸν αἰσθῆμα. Ὅπηρξαν κατὰ τοὺς χαλεποὺς τῆς δουλείας χρόνους Ἐλληνικαὶ τινες οἰκογένειαι ὡς καὶ κοινότητες ἀσπασθεῖσαι βίᾳ τὸν Ἰσλαμισμόν, οὐδὲν ὅμως ὑπάρχει παράδειγμα τιαύτης ὁμαδὸν ἀποσκιρτήσεως Ἐλληνικλάχων ἀπὸ τοῦ πατρώου θρησκεύματος. Συγχωνευθέντες πρὸ αἰώνων τῇδε μὲ τοὺς Ἐλληνας καὶ ἔξομοιωθέντες αὐτοῖς καθ' ὅλα, ἀπέβαλον τὰς τε ἔξεις καὶ τὰ ἔθιμα τῶν ἡμιβαρβάρων αὐτῶν προγόνων καὶ ἐνεστεροίσθησαν τὰ τῶν Ἐλληνῶν, ἀτινα καὶ διατηρεῦσιν ἔκτοτε ὑπὸ τὸν ἀρχαῖον αὐτῶν τύπον ἐν ταῖς μνηστείαις, τοῖς γάμοις, τοῖς χοροῖς, τοῖς ἄσμασι, ταῖς κηδείαις καὶ ἐν πάσῃ ἐπισήμῳ περιστάσει τοῦ ἀστυκοῦ ἡ οἰκογενειακοῦ βίου. Διετήρησαν μόνον ἵδιόν τι γλωσσικὸν ἴδιωμα, ὅπερ περιέχον ἔκατοντάδας τινὰς Ρωμαουικῶν λέξεων καὶ γλωσσικῶν τύπων, ἀποτελεῖται κατὰ τὸ λοιπὸν ἐκ λεξεων καὶ ὀλοκλήρων φράσεων^(*) Ἐλληνικῶν, ἐνίστε δὲ

(*) Εἰρωνεύμενοι οἱ Ιωαννῖται τὸ ὑπὸ τῶν Κουτσοβλάχων λαλούμενον γλωσσικὸν κράμα, ἀποδίδουσιν αὐτοῖς σκωπτικῶς τὴν ἐξῆς

καὶ Ἀλβανικῶν ἢ Τουρκικῶν, ὡς διετήρησαν ἐπίστης καὶ ἴδιά-
ζουσάν τινα ἀμφιεστιν, διάφορον τῶν περισσόνων. Καὶ οἱ μὲν ποι-
μενόθεοι φέρουσι μάλινα ἐνδύματα λευκά, οἱ δὲ μονίμως
ἐγκατεστημένοι μέλανα. Παραδέξως δὲ τὰ αὐτὰ ἵματα, καὶ
τοι βαρέα ὄντα καὶ θερμά, φέρουσι καὶ κατὰ τοὺς καύσωνας τοῦ
θερέους, ισχυριζόμενοι ὅτι εἰσὶν ἐπίστης ἀλεξιτήρια κατὰ τῆς θερ-
μότητος. Τὴν αὐτὴν δὲ περίπου ἐνδύμασίαν, μέ τινα πρόσθετα
ποικίλματα, φέρουσι καὶ αἱ γυναικεῖς αὐτῶν.

Οποῖα τὰ ἔθνικὰ φρονήματα τῶν ἡμετέρων Ἐλληνοβλάχων
κατεδειχθήτη, ἥδη ἀρκούντως ἐκ τῶν ἐμπροσθεν. Ἡ ὁμοιότης ὑπὸ¹
τὴν ἔπειψιν ταύτην τοῦ Ἐλληνοβλάχου σιασθήποτε κοινωνι-
κῆς τάξεως ἢ ἐπαγγέλματος πρὸς τὸν ἀντίστοιχον Ἐλληνα
εἶνε ὅποια δύο σταγόνων ὕδατος πρὸς ἀλλήλας. Γράφουν καὶ
σκέπτονται ὡς οἱ Ἐλληνες. Συναγωνίζονται μετ' αὐτῶν ἐκθύ-
μως ὅπου γειτονικαὶ φυλαὶ ἀπειλήσωσι τὸν Ἐλληνικὸν ἔθνο-
σμόν, ὡς βλέπομεν αὐτοὺς ἐν τῇ Βορειώ Μακεδονίᾳ μαχομέ-
νους εἰς τὰς πρώτας γραμμὰς τῆς Ἐλληνικῆς ἀμύνης κατὰ
τῶν Βουλγαρικῶν ἐνεργειῶν καὶ βλέψεων. Θεωροῦσι τὴν με-
γίστην τῶν ὅδεων τὸ νὰ εἴπῃ τις αὐτοῖς, ὅτι δὲν εἶνε "Ἐλλη-
νες. Καλλιεργοῦσι τὴν Ἐλληνικὴν παιδείαν καὶ αὐτῶν τῶν
Ἐλλήνων ἐπιμονώτερον. Ο Κωλέττης ἥτο ἀντιγραφὴ τοῦ
Κολοκοτρώνη καὶ ὁ Χατζηπέτρος τοῦ Θ. Γρίβα, εἰς δὲ τὸν
νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ Βάφα καὶ τοῦ Κοραῆ, τοῦ Σίνα καὶ
τοῦ Βαρβάκη, τοῦ Τοσίτσα καὶ τοῦ Ριζάρη τὰ αὐτὰ ἐνεφώλευσον

φράσιν «μολονότι ἔστε Γκρέχο, σὲ παινεψίεστε, νοὺς ἀρε διάκρισι»
(μολονότι εἶνε "Ἐλλην καὶ παινεύεται — καυχάται ἐπὶ τούτῳ — δὲν
ἔχει διάκρισιν").

φρονήματα καὶ οἱ αὐτοὶ ἐπαγγέλματος Ἐλληνικοὶ παλμοί, ὡς ἐπίστης
καὶ σήμερον ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἔθνων ὑδεωδῶν διαθέτουσι τὰ
πλούτη αὐτῶν ἢ Στουρνάρης καὶ ὁ Ἀρτάκης. Καθὼς δὲ τὴν
Ἐλληνικὴν ὑδέαν ὑμετέρην τῷ τε Κουτσοβλάχων καὶ τῶν Ἐλ-
λήνων ἢ ὅτι μωδῆς ποιησις, ὑπὸ τῆς αὐτῆς Ἐλληνικῆς Μούσης
ἐμπνέεται καὶ ὁ Ζαλακώττας καὶ ὁ Βαλακώτης. Καὶ τοὺς
Ἐλληνοβλάχους τούτους, τοιούτους ὄντας, παρευσιάσθη ἐπιχά-
τως προπαγάνδα Ρωμουνικὴ διανοηθεῖσα νὰ πρετήρινται αὐ-
τοὺς καὶ παραγνωρίζουσα τούς τε ιστορικοὺς καὶ φυσικοὺς νό-
μους, νὰ ἐπιχειρήσῃ ν' ἀποσπάσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὸν Ἐλληνι-
σμόν! Περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅποιας ἔτυχε δεξιώσεως ἢ προπα-
γάνδα αὐτῇ, ἡ ἀδρά διαθέτουσα χρηματικὰ ποσά, ἐκ τοῦ Ρω-
μουνικοῦ προϋπολογισμοῦ ἀντλούμενα καὶ παντοῖα ἀγαθά τοῖς
Κουτσοβλάχοις ὑπισχγνουμένη. 'Αλλ' ἡ Ρωμουνικὴ οὕτος
προσηλυτισμός, κατὰ τῆς πρακτικῆς τοῦ ὅποιου ἀποτέλεσμα-
τικότητος διαμαρτύρεται τρανῶς ἥτε πολιτικὴ καὶ ἡ φυσικὴ
Γεωγραφία, προσκρούει οὐ μόνον εἰς τὰ ἀκραιφνῆ, τῶν ἡμετέ-
ρων Ἐλληνοβλάχων Ἐλληνικὰ αἰσθήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐ-
τὴν ἔτι τὴν ἔμφυτον αὐτοῖς δεξιαν νοημοσύνην, ἦν τόσω παρα-
γνωρίζουσιν οἱ παρευσιαζόμενοι ὡς ἀδελφοὶ αὐτῶν. Διαβλέπου-
σιν ἐκεῖνοι κάλλιστα, ὅτι οἱ ὁμαίμονες καλοθεληταὶ αὐτῶν, οἱ-
τινες ἔχουν νὰ μεριμνήσουν καὶ δι' ἀλλοις ἐγγύτερον εὑρισκε-
μένους — ἐν Μπουκούδι — ἀδελφοὺς αὐτῶν, μόνον ὡς πολιτικὸν
ἀντάλλαγμα θέλουν νὰ χρησιμοποιήσουν αὐτούς. Διὸ καὶ ἐὰν
ἡδυνήθη ἡ προπαγάνδα νὰ προσηλυτίσῃ εὐαρίθμους τινάς Κου-
τσοβλάχους ἥτιεντε τούτους δι' ἀργυρῶν ἀγκίστρων ἐκ τοῦ
Βορέορεων τῶν μᾶλλον διεφθαρμένων κοινωνικῶν στρωμάτων,
πρὸς οὓς βαθεῖαν διὰ τοῦτο περιφρόνησιν αἰσθάνεται καὶ ἐκδη-
λοῖς ἡ μεγίστη μερὶς τῆς ὑπερηφάνους Ἐλληνοβλάχικῆς φυ-
λῆς; οὐδὲ ἔνα δέ δύναται νὰ ἐπιδείξῃ ἡμῖν ἐκ τῶν θλίγων
ὅπαδῶν τῆς μὴ δελεασθέντα ἐξ ὀμέσου ἢ ἐμμέσου ὑλικοῦ συμ-
φέροντος.

Αλλ' ἐ σκοπὸς τῆς πραγματείας ταύτης δὲν εἶναι ἡ ἔρευνα τῶν ἐν τῷ προσειμένῳ βλέψεων τῆς Ρωμανικῆς πολιτικῆς. Διὸ μεταβάνομεν εἰς τὸ στατιστικὸν αὐτῆς μέρος.

Δὲν εἶναι βεβαίως εύκολος ἐν γόρᾳ, οἷα ἡ τοῦ Αἵμου χερσόνησος, ἡ κατάστρωσις ἀκριβοῦς στατιστικοῦ πίνακος καὶ δὲν ἀγνοοῦμεν, διὰ δυσπίστως ἔχουσιν οἱ ξένοι πρὸς τὰς στατιστικὰς τῶν ἐν τῇ Βαλκανικῇ οἰκουστῶν φυλῶν, καθὸς μεροληπτούσας κατὰ τὸ συμφέρον τῆς ἑθνότητος τοῦ γράφοντος. Καὶ ἔχουν βεβαίως δίκαιον, διὰν βλέπουν στατιστικάς, ὡς λ. χάριν ἡ κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ κ. Μπολεντινάνου, ἐγχρίτου Ρωμανού πολιτευτοῦ, συνταχθεῖσα ἐσχάτως, καθ' ἥν οἱ ἐν Ἡπείρῳ καὶ Ἀλβανίᾳ Κουτσόβλαχοι ἀνέρχονται εἰς 350,000, οἱ δὲ ἐν Θεσσαλίᾳ εἰς 200,000 καὶ οἱ ἐν Μακεδονίᾳ εἰς 450,000, ἤτοι ἐν δλῳ εἰς ἐν στρογγύλον ἑκατομμύριον, ἀπέναντι 370,000 χιλιάδων μόνον Ἑλλήνων. Ἀλλ' ἡ ἡμετέρα στατιστική, εἰς τὰ ἐπίσημα Κυβερνητικὰ κείμενα στηρίζομένη, ὡς καὶ εἰς Προξενικὰς ἐκθέσεις καὶ εἰς τὰ παρὰ τῶν κοινοτήτων καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἀρχῶν τηρούμενα φορολογικά, εἴτε ληξιαρχικά βιβλία, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς μακρὰς καὶ ἀμερολήπτους ἐπιτοπίους ἐρεύνας, ἐν λεπτομερείᾳ δὲ ἀναγράφουσα καὶ τῶν ἐλάχιστων σχεδὸν κοινοτήτων τὰς οἰκογενείας, δύναται, νομίζομεν, νὰ ἔξελεγχθῇ εὐκόλως παρὰ τῶν εἰδότων. Ἐπροτιμήσαμεν δὲ τὸ σύστημα τῆς κατ' οἰκογενείας ἀπαριθμήσεως, διότι κατὰ τοιαύτην μονάδα καταγράφονται εἰς τοὺς καταλόγους, οἵτινες τηροῦνται παρὰ τῶν Μητροπολιτῶν καὶ τῶν Ἐπισκόπων, δπως εἰσπράττωσι παρὰ τῶν χριστιανικῶν αὐτῶν ποιμνίων τὸν ὑπέρ αὐτῶν φόρον (τὸ καὶ καπνιάτικο λεγόμενον) ἐν Ἡπείρῳ καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἐκτὸς Ἐκκλησιαστικῶν τινῶν ἀρχῶν ἐν Μακεδονίᾳ, οἵτινες εἰσπράττουσιν αὐτὸν «κατὰ στέφανα».

Ἄρχομενοι ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου ἐπαντῶμεν:

Α) Εἰς τὴν περιοχὴν Μαλακαστού τὰς κοινοτήτας Ματσούκη, μὲ Κουτσόβλαχικας οἰκογενείας 23, Προστίτα 20, Συρράκου 310 καὶ Καλαρρύτας 241, ἐν δλῳ οἰκογενείας 594.

Β) Εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδόσιαν Μετσούκου, τὸ Μετσούκον οἰκ. 1250, Βοντού 50, Κουτσούλιανη, 90, καὶ τὰ ἐν τῇ ἀνατολ. κλιτύ τοῦ Ζυγοῦ καὶ γεωγραφικῶς εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἀνήκοντα χωρία Μητρά 70 καὶ Μαλακάσι 200, ἤτοι οἰκογ. 1660.

Γ) Εἰς τὴν περιοχὴν Ζαγορίου, Δραγάρι 60, Γρεβενίτη 144, Μακρύνου 62, Τσερνέτη 139, Βωβούτα 42, Λάτιστα 267, Πλακισχώρι Λαίτστας 51, Λεσνίτσα 139 καὶ Δευτερίνεσσον 138, ἤτοι οἰκογ. 1042.

Δ) Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κονιτσῆς, Σαμαρίνα 700, Φούρκα 110, Πλικάδες 90, Αξμάτσον 40, Παλαγάσση 160, Μπράζια 100, Πάδες 160, Δέντσικον 80, ἐν δλῳ 1440.

Οὕτω τὰ σύνολον τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἡπείρῳ Ἐλληνοβλάχων ἀνέρχεται εἰς οἰκογενείας **4,736.** ⁽¹⁾

Ἄπὸ τῆς Παλαιᾶς εἰς τὴν Νέαν Ἡπείρου ἀνερχόμενοι εὑρίσκομεν:

Α) Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Πρεμετῆς περὶ τὰς 500 οἰκογενείας σκηνοσβίων Ἀρβανιτοβλάχων, οἰκιστωμένας εἰς τὰς αὐτές δρεινάς νεμάς.

Β) Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σκρεπαρίου, ἐν τῷ χωρίῳ Ὁστρίτσα, 20 περίου οἰκογενείας.

Γ) Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Βερατίου, ἐν τῇ πόλει Βερατίου οἰκογ. περὶ τὰς 100 καὶ ἐν τῇ κωμοπόλει Φιέρι καὶ τοῖς πέριξ χωροδίοις 500, ἤτοι τὸ δλον 600.

(1) Ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἡπείρῳ οἱ ὁμιλοῦντες τὴν Ἐλληνικὴν κάτοικον ὑπολογίζονται εἰς 190,000, οἱ δὲ τὴν Ἀλβανικὴν εἰς 74,000.

Δ) Εις τὴν ἐπαρχίαν Αὐλώνος, σίκου. 20 εἰς τὴν πόλιν, 40 εἰς τὰ χωρίαν Σελενίτσα καὶ ἔτεροι 200 περίπου σίκογένειαι συγκριτῶν Ἀρβανιτσῆλάχων ἐν τῇ λοιπῇ ἐπαρχίᾳ, τὸ δέον 260.

Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν Νέαν Ἡπείρου ἀνήκουν καὶ τινες γειτονικαὶ Μακεδονικαὶ ἐπαρχίαι, ὑπαγόμεναι γάρ διοικητικῶς εἰς τὴν Συνταπείνη τῆς Ρουμελίας, καταλέγομεν ὡδὲ καὶ ταύτας, ἦτοι:

Α') Τὴν ἐπαρχίαν Κορυτσᾶς, ἵνα εὑρίσκονται 200 μὲν σίκογένειαι εἰς τὴν Μοσχόπολιν, ἔτεροι 650 περίπου εἰς τὰς μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Σύπτσικας (Ιππισχίας) κειμένας διαδόσους κοινότητας καὶ χωρία, καὶ περὶ τὰς 100 ἐντὸς τῆς πελλέως Κορυτσᾶς (συνοικία Βαρόσι), τουτέστιν ἐν σλῳ 950.

Β) Τὴν ἐπαρχίαν Ἀχρίδος, ἵνα ἀπαντῶμεν 80 σίκογενείας περίπου ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ

Γ) Τὴν ἐπαρχίαν Ὄπαρας, ὅπου ἐν τῇ κώμῃ Λέγκα καὶ ἄλλαχοῦ εἰσὶ διεσπαρμέναι περὶ τὰς 280.

Εἰς δὲ τὰς νοτίους ἐπαρχίας τῆς Νέας Ἡπείρου εὑρίσκομεν 200 μὲν σίκογενείας ἐν τῇ πόλει Πεντένη καὶ τοῖς πέριξ χωρίοις, 400 ἐν τῇ πόλει καὶ ἐπαρχίᾳ Καθάριας καὶ ἔτεροις 400 περίπου ἐντὸς καὶ ἔκτὸς τοῦ Δυρραχίου, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἐλασσάνη περὶ τὰς 150.

Ωστε ἀπασαι αἱ ἐν Νέᾳ Ἡπείρῳ σίκογένειαι ἀνέρχονται περίπου εἰς **3,840.** (¹)

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὁ ἐν Παλαιᾷ καὶ Νέᾳ Ἡπείρῳ Κουτσοθλαχικὸς πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἐξ **8,576** σίκογενειῶν.

Τὸ περβαίνοντες ἦδη τὴν Πίνδον, ἵνα ἀπαριθμήσωμεν τοὺς ἐν Θεσσαλίᾳ Ἐλληνοθλαχίους, ἀπαντῶμεν :

Α') Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἰστιαιώτιδος, ἦτοι Ἀσπροποτάμου (διοικητικῶς Γκλίνος—κάλ.), τὸ Πορσένον, τὴν Κουστοβάστα,

(¹) Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Νέας Ἡπείρου 350,000 περίπου λαλοῦσι τὴν Ἀλβανικήν, 14,000 τὴν Βουλγαρικήν καὶ μόλις 9,000 τὴν Ἑλληνικήν.

τοὺς Κουκουλαίους, τὴν Καστανά, τὴν Βεντίσταν, τὸ Γκλίνον, τὸ Γιοβάνον, τὴν Κάτω Πρωτάρχην, τὴν Άνω Πρωτάρχην, τὸ Κοτόρι, τὴν Παλαγο-Κρανιά, τὰ Δολιάνα, τὴν Σκιρνίσταν, τὰ Βελήρισταν, τὴν Δραγούσταν καὶ τὸ Χαλίκι, μὲ σίκογεν. 1700.

Β') Εἰς τὸ τμῆμα τῆς Πέρτας (Πέρτα—κάλ.), πέντε Ἐλληνοθλαχικαὶ κοινότητες ὑπάρχουσι, τὸ Βετερίνον, ἡ Πύρα, τὸ Περτούλι, ἡ Τσούρτσια καὶ τὸ Γαρδίκι, μὲ σίκογεν. 700.

Γ') Εἰς τὸ τμῆμα περιεχῆς τῶν Χατίων τμῆμα Κρέτας οἱ χωρία Πλάτανον, Τσεναράδες, Στρούτζια, Τσερκνάτοι, Χριζίδης καὶ Κερασιά, μὲ σίκογεν. 600.

Δ') Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἐλασσῶνος, ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιιοδοσίαν τοῦ ἀγίου Πέτρας, τὴν κωμόπολιν Βλαχολείθαδον μὲ σίκογεν. 600.

Προσθέτοντες δὲ εἰς τὰς ἀνωτέρω καὶ 600 περίπου σίκογενείας μονίμως ἐγκατεστημένας εἰς τὰς πόλεις Λαρίσης, Καρδίτσας καὶ Τρικκάλων, εὑρίσκομεν διπλὸν ὅλην διαιθύμοντας ἐν Θεσσαλίᾳ ἀνέρχεται εἰς σίκογεν. **4,000.** (²)

Οἱ δὲ ἐν τῇ κυρίως Μακεδονίᾳ εἰσὶν οἱ ἔξι :

Α) Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Γρεβενῶν (Βλάχο—κάλ.) ἡ Κρανιά, σίκογ. 140, Σμήνη 85, Περιέσλι 660 καὶ Ἀθελάλα 150, ἥτοι σίκογ. 1335.

Β) Ἐν τοῖς διαδόροις χωρίοις τῆς ἐπαρχίας Σταρέσσου περὶ τὰς 200.

Γ) Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Χρουπίστης ἡ κώμη Γράμμοστα, περὶ τὰς 400.

Δ) Ἐν τῇ της Καστορίας ἡ ἐμπορικὴ κωμόπολις Βλαχοκλειστούρα μὲ σίκογ. 700, τὸ Μπλάτοι 400, Νεβέσκα 500 καὶ Καλύβια 400, ἥτοι ἐν σλῳ 2,000 περίπου.

(²) Ἀπαντες οἱ κάτοικοι τῶν ἀνωθεν μηνημονευθέντων Θεσσαλικῶν τυμμάτων, ἀνερχόμενοι εἰς 310,000 περίπου φυγῶν, λαλοῦσι, πλὴν τῶν 20,000 Κουτσοθλαχίων, τὴν Ἑλληνικήν.

Ε) Έν τῇ Διοικήσει Μοναστηρίου (Βιτώλια), ἐντὸς μὲν καὶ πέριξ τῆς πόλεως οἰκογ. περὶ τὰς 1350, εἰς δὲ τὸ Μεγάροσθν καὶ Τέρσον περὶ τὰς 1.250. Γκοπίτσαν 1050, Μολούτσαν 650, Μπούκον 450 Ζυφτόπολιν 200, καὶ τέλος τὸ Κρούσεσθν περὶ τὰς 1.500, ὅποι ὀλικὸς ἀριθμὸς 6,450.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Βερροίας εὑρίσκονται εἰς 15 περίπου χωρία, πρὸς τὸ Βουλγαρικὸν τῆς ἐπαρχίας τμῆμα, 250 μὲν Κουτσοβλαχικαὶ οἰκογ. μόνιμαι, ἔτεραι δὲ 600 περίπου ποιμενόδιοι.

Ἐν τῇ πόλει τῆς Βελεσοῦ κατοικοῦσιν ἐπίσης περὶ τὰς 50 οἰκογενείας.

Εἰς δὲ τὴν Διοικήσιν Θεσσαλονίκης εὑρίσκονται διεσπαρμέναι, ἐν τε τῇ πόλει καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Βαρδάρι η Γενιτσέ, εἰς τὰς κώμας Νίτα, Χήτα καὶ εἰς πέντε ἔτερα χωρία, πρὸς δὲ καὶ εἰς τὸ τμῆμα Ἀβάτ-Σαρί, ἐν τῇ κώμῃ Λιούπνιστα, περὶ τὰς 3,000 οἰκογενείας.

Προσθέτοντες ὡδεὶς καὶ περὶ τὰς 1550 διαμενούσας ἐν Σέρραις καὶ ἐν τοῖς πέριξ, συνάγομεν, δτὶ ὁ ὀλικὸς αὐτῶν ἀριθμὸς ἐν Μακεδονίᾳ ἀνέρχεται εἰς **15,000** περίπου οἰκογενείας.⁽¹⁾

Τοιουτορόπως λοιπὸν βλέπομεν, δτὶ τὸ σύνολον τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ καὶ ἐν τῇ Νέᾳ Ἡπείρῳ, ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ καὶ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ Ἑλληνοβλάχων, ἀνέρχεται περίπου εἰς 28,400 οἰκογενείας. Υπολογίζοντες δέ, δτὶ ὁ μέσος ἔρος τῶν ἀπαρτιζόντων ἐκάστην οἰκογένειαν μελῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ 5 ἀτομα, εὑρίσκομεν, δτὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν εἶναι περίπου 140,000 ψυχῶν. Καὶ δὲν ισχυριζόμεθα μὲν βεβαίως, δτὶ ὁ ἀριθμὸς οὗτος εἶναι ἀπολύτως ἀκριβής, πάντως ὅμως φρονοῦμεν, δτὶ δὲν ἀρισταται πολὺ τῆς ἀληθείας.

(1) Οἱ ὀλικὸι πληθυσμοὶ τῶν κατοίκων τῶν ἀναφερομένων Μακεδονικῶν ἐπαρχιῶν καὶ τυμάτων, πλὴν τῶν ρηθέντων Κουτσοβλάχων, δέον νὰ διατεθῇ περίπου εἰς 650,000 Ἑλληνοφώνους, 280,000 Βουλγαροφώνους καὶ 45, 000 Ἀλβανοφώνους.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

-
- α) Χρονογραφία της Ηπείρου, (Αθήναι, 1856—1857),
Τόμοι 2 εις μίχη σύδον, σελ. 844 (Εξηντατριάνη).
 - β) Ερωγρατεία περὶ τοῦ μαντείου τῆς Δωδώνης,
(Ιωάννινα, 1861), εἰς μέγα 8ον, σελ. 140.
 - γ) Ημερομεστήριον, τῆς Ηπείρου, (Ιωάννινα, 1861), εἰς
μίχη 8ον, σελ. 183.
 - δ) Συλλογὴ τῶν θημωδῶν ἀσεμάτων τῆς Ηπείρου,
(Αθήναι, 1890), εἰς μέγα 8ον, σελ. 388.
 - ε) Ιστορία Ἀλβησσαῖας τοῦ Τεπελενλῆ, (Αθήναι,
1895), εἰς μέγα 8ον, σελ. 680.

ΟΜΟΙΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

- α) Περιγραφὴ τῆς Ηπείρου, τρίτομος.
- β) Εθιμογραφία τῆς Ηπείρου.
- γ) Γλωσσάριον Ηπειρώτικόν.
- δ) Συλλογὴ θιογραφιῶν θιασάμων Ηπειρωτῶν.
- ε) Πραγματεία περὶ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων κατὰ τὸν
μεσαίωνα.
- ζ) Πραγματεία περὶ τῆς ναυτικῆς παρὰ τοῖς ἀρχ. "Ελκησι.
- η) Μονογραφία περὶ Ἀλβανῶν.

Τιμᾶται δραχμῆς.